

Foto: unsplash

«Coaching boys into men» i tre ishockeyklubber

En kvalitativ undersøkelse av et initiativ fra Reform

HANNE SOGN OG ANETTE SKILBRED

«Coaching boys into men» i tre ishockeyklubber – en kvalitativ undersøkelse av et initiativ fra Reform

Forskningssenter for barne- og ungdomsidrett

Rapport 2/2025

Forord

Forskningssenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU) ble høsten 2024 oppmerksom på at Reform – Ressurssenter for menn, hadde tatt initiativ til å pilotere programmet «Coaching boys into men» (CBIM) i tre ishockeyklubber i Norge. Initiativet tar for seg et fagområde innen idrettsforskning FOBU ønsker å bygge opp kompetanse på. Særlig gjelder dette gutters erfaringer med idrett mer overordnet, fra et kjønns- og likestillingsperspektiv. Vi ønsker å takke Reform for at vi fikk følge piloteringen av CBIM, og Zuccarellostiftelsen for delfinansiering av prosjektet. Vi ønsker også å takke trenere og klubbledere som har vært involvert i piloteringen av CBIM, for at dere stilte dere positive til vår involvering. Til slutt vil vi takke Åse Strandbu og Bieke Gils for gjennomlesning og kvalitetssikring av rapporten.

Oslo, september 2025

Hanne Sogn og Anette Skilbred

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	6
Innledning og bakgrunn	7
Om tiltaket Coaching boys into men i Norge	8
Tidligere forskning på CBIM og om gutter og idrett i Norge	10
Forskning om gutter/menn og idrett i et kjønnsperspektiv	10
Forskning om gutter/menn i ishockey i et kjønnsperspektiv	11
Problemstillinger og mål med rapporten	13
Forskningsdesign, utvalg og evalueringsmetode	14
Utvalg og datainnsamling	14
Evalueringsmetode	14
Om analyse av intervjudata	15
Forskningsetiske vurderinger	16
Resultater	17
Om «programmet» Coaching boys into men	17
De ulike aktørenes forståelse av formålet med programmet	20
Klubbenes og trenernes motivasjon for å delta i programmet	23
Klubbenes og treneres opplevelse av programmet	25
Treneres opplevelse av å «undervise» i tematikkene	27
Virkning av programmet – hva slags rolle bør idretten ha?	29
Diskusjon og oppsummering av resultater	32
Spenninger i møte mellom ulike logikker	32
Praktiske forhold og CBIM sin fremtid i en norsk idrettskontekst	35
Oppmerksomhetspunkter	37
Litteraturliste	39

Sammendrag

Reform – Ressurssenter for menn tok høsten 2024 initiativet til å pilotere programmet *Coaching boys into men* (CBIM) i tre norske ishockeyklubber. Programmet har sin opprinnelse fra USA ([Home | Coaching Boys Into Men \(CBIM\) \(coachescorner.org\)](https://www.coachescorner.org/)), men også andre nasjoner har tatt det i bruk. Formålet med CBIM er å gi trenere i ulike idretter opplæring og kompetanse i hvordan de bedre kan snakke med gutter om temaer som; personlig respekt, følelser, konflikthåndtering, kjærestevold, samtykke og seksuell helse. Forskning fra andre land har vist at programmet har vært svært effektivt i å fremme gutters relasjonskompetanse og psykiske helse, samt at de som har deltatt er mer tilbøyelige til å gripe inn ved seksuell trakassering og mindre tilbøyelig til selv å utøve vold. I tillegg har deltagere i programmet rapportert at de har fått bedre kunnskap og forståelse om egen mentale helse og håndtering av vanskelige følelser (Miller et al., 2012; Miller et al., 2013). Basert på intervjuer med ansvarlige i Reform og intervjuer med klubbledere og trenere som har vært med på det Reform omtaler som et pilotprosjekt, har vi i denne rapporten undersøkt hvordan de ulike aktørene forstår gutters situasjon i Norge i dag, og de ulike aktørenes opplevelse og erfaringer med programmet. Vi har også stilt spørsmål om hva klubbledere og trenerne tenker om de langsiktige virkningene av tiltaket, og om de synes at dette å bringe «gutteproblematikk» inn i ishockeygarderoben, er noe klubber og trenere i det hele tatt skal ha et ansvar for.

Basert på våre intervjuer med de involverte synes CBIM å være et tiltak både Norges idrettsforbund, Norges Ishockeyforbund (NIHF), andre særforbund og klubber organisert i NIHF, bør vurdere å se nærmere på, gitt av idrettens ansvar for å inkludere alle, og gitt av idrettens samfunnsansvar. Vår rapport viser at alle involverte har hatt en positiv opplevelse av programmet, med unntak av én trener som ikke fikk gjennomført programmet som planlagt. Både opplæringen som Reform tilbød i forkant, inkludert utformingen av kursmanualen, og selve gjennomføringen av programmet i klubb har blitt godt mottatt. Vi peker likevel på enkelte utfordringer, så som hvilke temaer det settes fokus på, noen praktiske forhold knyttet til gjennomføring i klubb som Reform bør være oppmerksomme på, og også forhold knyttet til klubbens involvering mer overordnet. Det er viktig å understreke at denne rapporten baserer seg på intervjuer med ressurspersoner i tre ishockeyklubber som har vært involvert i piloteringen av programmet, hvilket kun har gitt oss muligheten til å gå i dybden i et utvalg voksne ressurspersoners opplevelser og erfaringer med programmet. Det er også viktig å legge til at Reform selv har gjennomført en evaluering med de involverte, blant annet gjennom et spørreskjema som er sendt ut til utøvere i etterkant av at piloteringen var gjennomført. Rapporten som her foreligger, må derfor sees på som et tilskudd til den kunnskapen Reform selv allerede har.

Innledning og bakgrunn

Nasjonale resultater fra Ungdata-undersøkelsen (Bakken, 2022) viser ulikheter mellom kjønnene når det kommer til visse utfordringer. Jenter er ofte mer utsatt for psykiske helseplager, opplevelse av kroppspress, og ulike former for krenkelser. Gutter er oftere involvert i slåsskamper og har høyere forekomst av nasking og hærverk enn jenter. Imidlertid er det viktig å merke seg at gutters psykiske helse også er et betydelig problemområde. Blant annet viser tall fra Folkehelseinstituttet (2025) at gutter er sterkt overrepresentert i selvmordsstatistikken i Norge. Tre av fire som tar sitt eget liv er gutter/menn og selvmordstallene blant gutter stiger betraktelig etter fylte 15 år. Ifølge Rådet for psykisk helse overdrives kjønnsforskjeller i psykisk helse. Vel så mye som å handle om reelle forskjeller, pekes det på at forskjellene som fremkommer i ulike selvrapporterings-undersøkelser handler om at det å erkjenne at man har psykiske helseplager i mindre grad hører hjemme i dominerende fortellinger om hva det vil si å være en ung gutt (Madsen 2018; Schille-Rognmo, 2017).

Allerede på 1950-tallet fremhevet den tidlige norske mannsforskningen at den tradisjonelle «mannsrollen» har negative konsekvenser for menn. I Mannsutvalgets rapport *Likestillingens neste steg*, utgitt i 2024, påpekes det at likestillingsutfordringene gutter og menn møter, henger sammen med trange kjønnsroller som begrenser gutters handlings- og mulighetsromsom (NOU 2024:8). Reformers formål er å arbeide for at menn inkluderes i likestillingsarbeidet, og at likestillingsarbeidet skal inkludere menn. Piloteringen av CBIM, må forstås i tilsvarende lys. CBIM har sin opprinnelse fra USA ([Home | Coaching Boys Into Men \(CBIM\) \(coachescorner.org\)](#)), men også andre nasjoner har implementert programmet. Det overordnede formålet med programmet er å gi trenere i ulike idretter opplæring og kompetanse i hvordan de bedre kan snakke med gutter om temaer som; personlig respekt, følelser, konflikthåndtering, kjærestevold, samtykke og seksuell helse. Reform har lagt til grunn for sin utgave av programmet at det også er et behov for å tematisere forhold som er knyttet til gutters psykiske helse, begrunnet i at ungdomstiden for mange kan være en krevende livsfase. Overordnet forstår vi at Reformers formål med «Coaching Boys Into Men» er å utfordre gutters begrensede handlings- og mulighetsrom, som ifølge Mannsutvalget skyldes trange kjønnsroller. Dette gjøres ved å gi gutter innsikt i relevante problemstillinger de kan møte, både på idrettsarenaen (i dette

tilfellet ishockey) og utenfor idrettsarenaen. Som Reform selv skriver på sine hjemmesider om CBIM «... trenere i idrettslag er ofte viktige rollemodeller for spillere. Derfor vil det å snakke om disse temaene med treneren kunne ha en positiv effekt» (Reform u.å, avsn.5).

Barn og unge, uansett kjønn, driver med idrett først og fremst fordi det er gøy (Strandbu og Bakken, 2024). Det handler om selve aktiviteten, mestring, konkurranse og spenning, samt det sosiale som følger med. Mange idrettsmiljøer feirer derimot også tøffhet, der det å tåle fysisk og psykisk press og røff behandling er en del av bilde. Historisk har dette vært en viktig del av idretten for å «herde» unge menn. Den organiserte idretten i Norge, representert ved Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite (NIF) har til formål å skape «idrettsglede for alle», gjennom å arbeide for at alle mennesker gis mulighet til å utøve idrett ut fra sine ønsker og behov, og uten å bli utsatt for usaklig og uforholdsmessig forskjellsbehandling (NIF, u.å.). Det er altså et sett verdier som skal ligge til grunn for det arbeidet NIF og underliggende organisasjonsledd (særforbund, idrettskretser og klubber) skal gjøre. Også Norges ishockeyforbund (NIHF) beskriver i sin strategi tilsvarende. Blant annet står det at norsk ishockey skal ha rom for mangfold og stor toleranse for deltakelse (Norges Ishockeyforbund, u.å.). I tillegg understrekes det at norsk ishockey bør gjenspeile det norske samfunnets mangfoldighet og sammensetning, og at NIHF skal jobbe for at norsk ishockey skal oppleves som en god arena å komme til. NIHF's verdier gjenspeiler det nevnte, disse er: engasjert, raus og ekte (NIHF, 2024). I 2025 inngikk NIHF et samarbeid med LEVE – Landsforeningen for etterlatte ved selvmord, for å sette selvmordsforebygging på dagsordenen. Dette etter at miljøet hadde opplevd flere tilfeller av selvmord. Gjennom samarbeide har BRY SOM-kampanjen blitt synliggjort, både på og utenfor isen. Initiativet viser at idretten potensielt kan spille en viktig rolle i å støtte regjeringens null-visjon for selvmord, men også bidra til en mer omsorgsfull kultur blant gutter. Det «utenom idrettslige» ansvaret de tre ishockeyklubbene som er involvert i piloteringen av CBIM har påtatt seg kan sees som en forlengelse av samarbeidet mellom NIHF og LEVE. Direkte, men også indirekte, har de ved å delta i piloteringen av CBIM også sagt ja til å fremme ishockey som en arena der gutter kan uttrykke og utforske ulike typer maskuliniteter, som igjen kan virke forebyggende mot selvmord.

Om tiltaket Coaching boys into men i Norge

Basert på det opprinnelige kurset utviklet i USA, har Reform utarbeidet en kursmanual som systematisk beskriver hva som bør gjøres før, under og etter sesongen, med mål om å forberede trenere på hvordan de kan arbeide med programmet. Som vi vil komme tilbake til i kapittel 3 er den norske versjonen av CBIM orientert mot noen andre målsettinger enn den opprinnelige versjonen, samtidig har Reform vært opptatt av å være tro mot det opprinnelige konseptet. Slik programmet er utformet i Norge følger Reform strukturen i den amerikanske versjonen, med ulike økter som introduserer ulike temaer som trenere skal snakke med sine utøvere om. I kursmanualen presenteres totalt 12 slike økter. Hver økt beskriver formålet med økten, en kort tekst tilhørende den spesifikke økten som treneren kan benytte som en slags oppvarming, etterfulgt av spørsmål treneren kan stille utøverne og til slutt et oppspill til diskusjon og oppsummering. Det er lagt opp til at en økt skal ta ca. 15 minutter per uke og at treneren velger den dagen i uka som passer treneren selv og utøverne. Et eksempel på en økt er som følger:

Økt 1: Respekt og ansvar for egne handlinger

Denne økten vil hjelpe spillerne til:

- Forberede seg til Coaching Boys, Norway programmet og framtidige økter om hvordan bygge gode relasjoner og respekt for andre
- Å definere respekt samt hvordan identifisere hensynsløst språk og oppførsel
- Å lære å ta ansvar for egne handlinger

Oppvarming

I dag vil jeg snakke litt om det ansvaret vi alle har som en del av laget, og hva jeg forventer av dere. Framover skal vi ikke bare fokusere på hvordan vi blir bedre sportslig, men også hvordan vi kan utvikle oss som personer. Det handler om hvordan vi

behandler hverandre, vennene våre og folk vi omgås med, og hvordan vi tar vare på oss selv. Hver uke skal vi snakke om ulike temaer, og i dag handler det om respekt og ansvar – både på isen og i hverdagen.

Spør utøverne

- Hva betyr respekt for deg? Er det viktig? Hvorfor eller hvorfor ikke?
- Hvordan kan du vise respekt for deg selv? Tror du det kan hjelpe deg med å styrke egen mentale helse?
- Hvordan viser vi respekt til andre rundt oss? Hvordan kan du merke at andre respekterer deg?
- Hvordan ser respekt ut i forhold til de vi er sammen med eller interessert i?
- Hva betyr det å være ansvarlig for egne handlinger?

Diskusjon og oppsummering

Respekt handler om å være omsorgsfull, lytte til andre og forstå at det vi gjør har konsekvenser. Å være ansvarlig betyr å ta ansvar for handlingene våre, og å lære av våre feil.

Jeg bryr meg om hvordan dere oppfører dere, både på og utenfor isen. Mange legger merke til dere, og noen ser til og med opp til dere. Derfor er det viktig at dere tenker over hvordan dere snakker, hvordan dere oppfører dere og hvordan dere behandler andre.

Selv om du ikke liker noen eller er sint på dem, er det aldri greit å trakassere dem, verken fysisk eller verbalt. Dette laget er for alle, så diskriminerende språk, enten det handler om LHBTQ, rasisme eller annet, er ikke greit her. Det er imot de verdiene vi har som lag, og det vil ikke bli tolerert. Det er også viktig at vi holder hverandre ansvarlige. Hvis du ser eller hører noe som ikke er greit, som mobbing, trakassering eller rasisme, må du si fra – enten til meg eller til den det gjelder.

Tilsvarende oppsett gjelder også for de øvrige 11 øktene, men da med noe ulik innledende tekst, spørsmål, oppspill til diskusjon og oppsummering.

I det følgende vil vi først presentere tidligere forskning om CBIM, om gutter og idrett og om gutter og ishockey, for så å presentere våre problemstillinger. I kapitel 2 beskriver vi vårt forskningsdesign og metode, i tillegg til at vi kort presenterer teorien som har inspirert våre analyser av data. I kapitel 3 presenterer vi resultatene fra våre analyser, for i kapitel 4 å diskutere disse resultatene i lys av R.W. Connells maskulinitetsteori og teorien om omsorgsfull maskulinitet. Til slutt i kapitel 5, peker vi på noen oppmerksomhetspunkter som vil kunne være nyttige for Reform, ishockeyklubber- og forbund, og idretten for øvrig, å se nærmere på.

Tidligere forskning på CBIM og om gutter og idrett i Norge

Coaching Boys into Men, opprinnelig utviklet i USA, er et trenerledet forebyggingsprogram som har som formål å utnytte kraften idretten representerer ved å gi trenere ressursene de trenger for å fremme respektfull oppførsel blant utøverne sine og bidra til å forhindre misbruk i relasjoner, trakassering og seksuelle overgrep (CBIM, u.å). Programmet har vist positive kortsiktige effekter (tre måneder) ved å fremme mer positiv bystander-adferd, som å konfrontere den som har utvist voldelig adferd eller informere en ansvarlig voksen. Det har også forbedret deltagernes evne til å identifisere voldelig adferd og økt sannsynligheten for at de vil handle hvis de oppdager slik adferd (Miller et al., 2012). På lengre sikt, ett år etter intervensjonen, har programmet redusert negativ bystander-adferd, som å le, ikke si ifra eller støtte voldelig adferd, og det har også ført til mindre utøvelse av voldelig adferd (Miller et al., 2013). Millers studie viste også at programmet har vært svært effektivt for å fremme gutters relasjonskompetanse og psykiske helse, samt at de er mer tilbøyelige til å gripe inn ved seksuell trakassering. Rapporten som her foreligger er det første forskningsprosjektet som er utført på CBIM i en norsk kontekst, som henger sammen med at CBIM først nå har blitt pilotert i Norge. I og med at FOBU kun over kort tid har fulgt programmet, og heller ikke har intervjuet eller snakket med utøvere selv, kan denne rapporten ikke si noe nærmere om effekt og/eller bystander-atferd. Vår forskning kan først og fremst si noe om mottagelsen av programmet, og opplevelser de involverte ressurspersonene i klubb har hatt. Videre forskning på CBIM er derfor å anbefale, jmf. at Reform har fått innvilget ytterligere midler til å implementere programmet i flere ishockeyklubber. Det kan særlig være nyttig å følgeforske programmet over noe tid – og ikke minst involvere guttene – utøverne selv, for å få innsikt i hva de som er målgruppen for CBIM selv synes om programmet og dets virkning.

Forskning om gutter/menn og idrett i et kjønnsperspektiv

Gutter i Norge deltar i organisert idrett i stort omfang.

I alderen 6–12 år er antallet guttemedlemmer ifølge NIFs spillemiddelrapport for 2024, 280 224 aktive medlemmer. Den høye deltakelsen i aldersgruppen kan forklares med den organiserte idrettens sterke fokus på lek, mestring og sosialt samvær, noe som samsvarer med Norges Idrettsforbunds (NIF) visjon «idrettsglede for alle». I alderen 13–19 år skjer det et frafall, men fortsatt er gutter godt representert i den organiserte idretten med totalt 186 930 aktive medlemmer (NIF, 2025). Frafall i ungdomsidretten skyldes i noen grad idretten selv, det vil si at det blir kjedelig, for alvorlig og seriøst, dyrt og/eller manglende tilbud, men også utenforliggende forhold som flytting, nye interesser og venner (Espedal og Seippel, 2022). Tall fra Norges ishockeyforbund viser at mange klubber sliter med å opprettholde store nok spillergrupper i ungdomsårene, noe som kan føre til at lag må slås sammen eller legges ned. I ishockey kan frafall forstås i sammenheng med at den blir mer prestasjonsrettet, noe som kan føre til at de som ikke når opp til et visst nivå, mister motivasjonen. I tillegg er ishockey en ressurskrevende idrett med høye kostnader til utstyr (Oslo Economics, 2020), treningstider og reising, som også kan bidra til frafall.

Forskning om gutter og menn i idrett i et kjønnsperspektiv har vokst de siste tiårene og fokuserer på hvordan maskulinitet konstrueres, opprettholdes og utfordres i ulike idrettskontekster. Idrett blir ofte betraktet som en arena der hegemonisk maskulinitet (Connell, 1995) er dominerende (Sogn, 2023), preget av verdier som styrke, konkurranse og dominans. Dette reflekterer en bredere kultur som hyller «hardhet» og

utholdenhet. Samtidig kan disse hypermaskuline idealene, ifølge Connell og Messerschmidt (2005), også bidra til risikofylt atferd som doping, overtrening eller vold, både på og utenfor banen. Ifølge Steinfeldt et. al. (2011) kan maskuline normer i idretten føre til at gutter og menn undertrykker følelser og ikke søker hjelp for psykiske utfordringer som stress, angst eller skader. Begrepet «Inclusive masculinity», introdusert av Messner (1990) beskriver hvordan noen idrettsmiljøer har blitt mer aksepterende for ulike uttrykk for maskulinitet. Altså kan idrett både forsterke tradisjonelle kjønnsroller, men også gi rom for å utfordre dem (Messner, 1990). Til tross for at idretten har et stort potensial til å fungere som en sosial møteplass der mennesker med ulik bakgrunn kan delta og utvikle fellesskap, er idretten langt på vei også en arena som reproducerer forskjeller og utenforskap (Hjelseth, et al., 2024). Studier har vist at idrettsmiljøer ofte marginaliserer gutter og menn som ikke passer inn i det tradisjonelle maskuline idrettsidealet, som homofile menn eller menn i «ikke-maskuline» idretter (f.eks. kunsthopp) (Anderson, 2009; Heian et al., 2025). Barn og unge som utfordrer normative forventninger knyttet til kjønn, kropp, funksjonsevne eller seksuell identitet, møter ofte barrierer for deltakelse i idrett – både strukturelle og kulturelle. Treneren kan spille en nøkkelrolle i arbeidet med å redusere slike barrierer (Gagnås, et al., 2025).

Flere temaer innenfor forskning om gutter/menn i idrett har vært etterlyst. Blant annet etterlyses studier som kombinerer kjønn med andre faktorer som etnisitet, klasse og seksuell orientering. I tillegg påpekes det at det er behov for mer forskning på hvordan maskulinitet i idrett varierer mellom ulike kulturer og samfunn. Som CBIM er et eksempel på kan det synes å være økende interesse for hvordan idrett kan brukes som en plattform for å fremme sunne og inkluderende maskuliniteter. Hvordan dette kan fungere, og/eller virkningen av denne typen programmer oppleves, er noe denne rapporten vil forsøke å bidra til å belyse.

Forskning om gutter/menn i ishockey i et kjønnsperspektiv

Tjønndal, Wågan og Alsarve (2022) har undersøkt hvordan mannlige norske og svenske ishockeyspillere blir fremstilt på sosiale medier og i andre nettbaserte medier. De finner at disse fremstillingene ofte forsterker tradisjonelle normer for maskulinitet, som styrke, tøffhet og dominans, samtidig som de også kan utfordre disse ved å inkludere mer sårbare eller emosjonelle sider av spillerne. Tjønndal et al., (2022) problematiserer hvordan digitale plattformer både kan bidra til å opprettholde tradisjonell maskulinitet og åpne opp for mer nyanserte og moderne forståelser av maskulinitet innen idretten. Tilsvarende studier er gjennomført i kanadisk ishockeykultur. Også her fremkommer det at verdier som fart, tøffhet og fysisk styrke blir sentrale aspekter av den maskuline identiteten blant kanadiske ishockeyspillere (Allain, 2008). Ishockey i Canada blir ofte sett på som en arena der tradisjonelle maskuline egenskaper dyrkes, og spillerne forventes å være både raske og motstandsdyktige. Artikkelen diskuterer hvordan dette fokuset på fysisk dominans og tøffhet ikke bare former spillernes identitet, men også påvirker oppfatningen av maskulinitet i det bredere kanadiske samfunnet. Videre påpekes det at disse kulturelle normene kan ha implikasjoner for både inkludering og ekskludering i ishockeyidretten (Allain, 2008). En svensk undersøkelse har identifisert nøkkelperioder hvor machoisisme ble forsterket, ofte knyttet til idealer om fysisk styrke, aggressivitet og utholdenhet. Alsarve (2021) peker i denne sammenheng på at maskuline normer som har vært med på å forme roller og forventninger til mannlige utøvere som har ekskludert eller marginalisert alternative uttrykk for maskulinitet. En annen

studie har undersøkt hvordan maskulinitet, språkbruk og sosial status manifesterer seg blant svenske ishockeyspillere, med fokus på garderobemiljøet. Garderoben fungerer som en sosial arena hvor vanlige barrierer forsvinner, og hvor spillere kan uttrykke og forhandle om maskuline idealer. Artikkelen konkluderer med at språkbruk i garderoben ofte reflekterer og forsterker tradisjonelle maskulinitetsnormer, samtidig som den skaper et rom for kameratskap og sosial status blant spillerne (Alsarve og Angelin, 2020).

NIHF understreker i sin strategiplan at NIHF ikke bør være fornøyd før organisasjonen er fullstendig likestilt (NIHF,

2024), og at de står overfor flere utfordringer knyttet til sammensetningen i medlemsmassen; «Flere gutter enn jenter begynner med ishockey, jentene slutter tidligere enn guttene, barn og ungdom med minoritetsbakgrunn har betydelig lavere deltagelse. Det er flere menn enn kvinner i ledende posisjoner i organisasjonen vår og det er langt flere menn enn kvinner som er trenere og dommere» (NIHF, 2024, s. 6). At ishockeymiljøet er så mannsdominert og homogent som NIHF selv beskriver, kan bidra til å forhindre at en mer inkluderende og/eller omsorgsfull idrettskultur får vokse frem.

Problemstillinger og mål med rapporten

Målet med den norske versjonen av CBIM slik vi leser det er overordnet å bidra til å skape et større handlings- og mulighetsrom for gutter, noe vi i dette prosjektet ikke har kunnet undersøke direkte. Det vi derimot har kunnet undersøke er om de som har vært involvert i piloteringen av CBIM, har opplevd programmet i en slik retning. Vi kan også undersøke om trenerne selv, som er involvert i piloteringen opplever at programmet bidrar til at spørsmål om problematiske normer knyttet til maskulinitet er enklere å ta opp og diskutere med egne utøvere. Dette i tillegg til å få innsikt i hva de involverte tenker om hva slags virkninger programmet kan ha, på kort og på lang sikt. Basert på Reform sitt formål med å pilotere CBIM og vår forskningstilnærming, som vi vil beskrive i neste kapittel, har vi formulert følgende problemstillinger:

- Hva er de ulike aktørenes interesser i programmet CBIM? Hvordan rammer de inn «problemet» som skal løses?
- Bidrar programmet til at trenere får ny kompetanse og opplever større trygghet i å håndtere ulike problemstillinger knyttet til gutters situasjon etter å ha deltatt i programmet?
- Har programmet en overordnet innvirkning på hvordan trenere tilnærmer seg egne utøvere, og bidrar deres deltakelse i programmet til å utvikle en mer omsorgsfull kultur som utfordrer hegemoniske forståelser av maskulinitet?

Det er igjen viktig å understreke at denne rapporten kun baserer seg på et mindre antall intervjuer med personer involvert i piloteringen av CBIM. Rapporten gir derfor ikke generaliserbar kunnskap om opplevelser av programmet. Vi kan heller ikke si noe om effekten av tiltaket, annet enn, med utgangspunkt i det klubbledere og trenere har delt med oss, si noe om hva disse spesifikke informantene har opplevd at programmet har bidratt til. Denne rapporten går altså i dybden av et mindre utvalg voksne ressurspersoners erfaringer og opplevelser, i tillegg til å gi oss innsikt i hvordan disse ressurspersonene opplever og forstår problemstillinger knyttet til gutters utfordringer i Norge i 2025.

Forskningsdesign, utvalg og evalueringsmetode

Vår forskning bygger på et humanistisk kunnskapssyn der man forstår mennesket som *forstående, kommuniserende og samhandlende* (Nerheim, 1995). I utgangspunktet så vi for oss å følgeforske CBIM, som innebærer en nærmere dialog med involverte aktører i selve implementeringsfasen av et tiltak, og ulike tilbakemeldingspunkter der de involverte blir satt inn i det forskerne ser/observerer (Guba & Lincoln 1989). I og med at piloteringen av CBIM har foregått over en forholdsvis kort tidsperiode, og at det har vært begrensede ressurser til prosjektet er det riktigere å si at vi har anlagt et kvalitativt forskningsdesign der de ulike aktørenes erfaringer og opplevelser av CBIM har stått i fokus. Vårt formål med å forske på piloteringen Reform har initiert, bunner fra FOBU sin side i et ønske om mer kunnskap om virkningen av programmer som CBIM i idretten, og mer spesifikt et ønske mer kunnskap om gutter og idrett i et kjønns- og likestillingsperspektiv.

Utvalg og datainnsamling

Som nevnt har tre klubber vært involvert i piloteringen av CBIM. De tre klubbene ble ifølge Reform rekruttert tilfeldig ved at Reform henvendte seg til et større antall klubber, der «førstemann» til mølla prinsippet gjaldt. Henvendelsen fra Reform gikk til klubbledere, som igjen henvendte seg til de disse klubblederne betraktet som relevante trenere og/eller ressurspersoner som har ansvaret for utøvere i en alder som Reform mente var en passende aldersgruppe å inkludere i programmet. Klubbene som har vært med i piloteringen har i all hovedsak rettet tiltaket inn mot utøvere i alderen 15–16 år. Fordi enkelte spillere spiller oppover i alder har også 13- og 14-åringer etter hva vi har kjennskap til, vært involvert. Utøverne er i hovedsak gutter, men enkelte klubber/trenere har også fortalt at de har jenter på laget. Alle trenere og klubbledere er menn, enten da med et overordnet ansvar for klubben (klubbleder), eller med et overordnet ansvar for «laget» (trener eller lignende).

Informanter	Rolle	Alder
Info. 1	Idrettsutvikler ansvarlig, klubb A	36 år
Info. 2	Trener, klubb B	49 år
Info. 3	Sport og rekrutteringssjef, klubb C	29 år
Info. 4	Klubbleder, klubb A	51 år
Info. 5	Klubbleder, klubb B	42 år
Info. 6	Trener, klubb C	37 år
Info. 7	Ansvarlig Reform	–
Info. 8	Ansvarlig Reform	–

Vi har gjennomført ett fokusgruppeintervju med trenere og klubbledere rett etter at Reform holdt et to timers kurs for klubbene som deltok i piloteringen. I tillegg har vi gjennomført åtte individuelle intervjuer: seks med trenere og klubbledere og to med de fra Reform som har hatt hovedansvaret for å utvikle den norske versjonen av programmet.

Intervjuene med de ansvarlige i Reform ble gjennomført i Reformers lokaler. De seks intervjuene med klubbledere, trenere eller andre ressurspersoner ble gjennomført per Teams. Så ble også fokusgruppeintervjuet som ble gjennomført rett i etterkant av introduksjonskurset Reform holdt. I resultatdelen har vi inkludert sitater fra intervjuene som vi forsiktig har redigert – i tråd med vanlig praksis i kvalitativ analyse (Lareau, 2021).

Evalueringsmetode

I dette prosjektet har vi tatt utgangspunkt i det Robert Stake (2004) omtaler som en responsiv evalueringsmetode, som både vektlegger deltakerperspektiv og kontekst. Å være responsiv betyr å orientere seg mot det de involverte aktørene erfarer, og bli godt kjent med de involvertes aktiviteter, men også

spenningene og verdiene som er i spill (Stake, 2004, s. 86). Gitt av en slik tilnærming har vi satt fokus på følgende: de involverte klubbene, trenernes og ressurspersonenes forståelse av formålet med programmet og deres motivasjon for å delta i piloteringen av CBIM. I tillegg har vi vært interessert i hvordan de involverte har opplevd samarbeidet med Reform, hvordan det å kjøre programmet i klubb har vært, og deres tanker om virkningene av programmet. Intervjuene med ansvarspersoner i Reform handlet om Reforms formål med piloteringen, vurderinger som ble gjort på veien til et endelig «programutkast», i tillegg til deres tanker om gutters situasjon i Norge i dag, og om gutters situasjon i idretten og i ishockey spesielt.

I tillegg til å fokusere på erfaringer, er den responsive evalueringsmetoden orientert mot forbedring og tilpasning av tiltak (Stake, 2004). Vi har derfor lagt opp til å være i dialog med Reform slik at de i løpet av prosessen, i noen grad har fått innsikt i våre forskningsresultater. Blant annet har dette skjedd gjennom spontane samtaler per telefon eller per e-post, i tillegg til at Reform har fått innsikt i de foreløpige resultatene i forbindelse med at vi sammen presenterte CBIM og vår forskning på CBIM på den internasjonale trenerkonferansen CRIK 2025.

Om analyse av intervjudata

Vi har i rapporten vektlagt en induktiv empirinær analyse av dataene, som innebærer en finlesning av data uten en gitt teoretisk forankring (Tjora, 2020). Formålet har vært å sikre at det i hovedsak er informantenes erfaringer som står i fokus. Alle intervjuene ble tatt opp på en lydopptaker og transkribert ordrett forut for at forskerne sammen diskuterte datamaterialet. Deretter ble det gjennomført en tematisk analyse for å sikre oss at relevante temaer fra intervjuene blir representert i rapporten.

Til tross for at vi har anlagt en empirinær tilnærming forstår vi ikke informantenes erfaringer og opplevelser av CBIM i et vakuum. Analysen tar utgangspunkt i at vi har snakket med en

gruppe menn som alle mer eller mindre har et bevisst forhold til de forventningene gutter/unge menn møter. Vi tar utgangspunkt i West og Zimmermanns (1987) forståelse av kjønn som handler om at kjønn ikke er noe vi *er*, men noe vi *gjør* gjennom våre handlinger, interaksjoner og måten vi oppfører oss på i hverdagen. Kjønn er med andre ord noe vi kontinuerlig skaper og gjenskaper i sosiale situasjoner ved at vi følger samfunnets forventninger til hva som anses som passende for gutter/menn og jenter/kvinner (Lennon og Alsop, 2020). Forventninger som langt på vei opprettholder normative forestillinger om kjønn, samtidig som at individet gjennom sine handlinger, utfordrer eller bekrefter disse normene. Kort sagt forstår vi kjønn som en sosial prosess som utspiller seg i samspill mellom individ og samfunn, mellom natur og kultur.

Som vi tidligere har nevnt, blir ishockey ofte beskrevet som en idrett preget av en tradisjonell maskulin kultur. En kultur også trenere og klubbledere vi har intervjuet kjenner til, gjennom egne «hockeykarrierer» eller trener- eller klubbledergjeningen. Vi har derfor i analysen latt oss inspirere av R.W. Connells maskulinitetsteori der vi skjeler til begrepet hegemonisk maskulinitet. Vi har også inkludert begrepet *caring masculinities*, som har blitt utviklet i dialog med Connells «hegemonic masculinity» (Nayak, 2023) i våre analyser. Hegemonisk maskulinitet refererer til den dominerende formen for maskulinitet som er anerkjent som normativ i samfunnet (Connell, 1995). Connell kritiserer denne formen for maskulinitet fordi den ofte er begrensende og kan ha negative konsekvenser både for menn og kvinner, som vold, helseproblemer og begrensede emosjonelle uttrykk. Ifølge Connell bidrar den hegemoniske maskuliniteten til å reproducere patriarkalsk makt og privilegier, men bidrar også til å diktere hvilke egenskaper som anses som «ideelle» for gutter/unge menn, slik som styrke, uavhengighet og autoritet. Idrettsaktiviteter fremmer konkurranse, fysisk styrke og aggressivitet, som alle er assosiert med tradisjonelle maskuline idealer. Idrett bidrar derfor ifølge Connell til å opprettholde det som Mannsutvalget har omtalt som «trange kjønnsroller som begrenser gutters handlings- og mulighetsroms» (NOU 2024:8). Gjennom idrett lærer gutter

og unge menn å verdsette hegemoniske maskuline trekk, noe som påvirker deres identitet og sosiale interaksjoner. For å sikre en opplevelse av å være inkludert, unngår mange gutter/unge menn å uttrykke forhold ved seg selv som kan gi assosiasjoner til noe feminint. Ifølge Connell finnes det ikke kun én form for maskulinitet, men flere, som er organisert hierarkisk. Hegemonisk maskulinitet troner øverst, mens andre former, som underordnet eller marginalisert maskulinitet, har lavere status. Forventningene til gutter/unge menn kan som vi tidligere har beskrevet bidra til at de i større grad enn jenter/unge kvinner har noe vanskeligere tilgang til eget følelsesliv. Det å søke hjelp og støtte oppfattes som «umannlig». Poenget er at dersom gutter forventer at det er få andre gutter som har det på samme måte som dem selv, vil de heller ikke tillate seg å kjenne på vanskelige følelser og/eller ha et ønske om å rapportere om det i undersøkelser (Madsen 2018; Schille-Rognmo 2017). Connell understreker samtidig at maskulinitet er dynamisk og kan endres, og har også diskutert hvordan endringer i idrettskulturen kan utfordre hegemonisk maskulinitet, ved å fremme alternative maskulinitetsformer. Vi har tatt i bruk Connells rammeverk for å undersøke hvorvidt og hvordan ressurspersonene som har vært med i piloteringen av CBIM reflekterer omkring og/eller forholder seg kritisk eller passivt til den hegemoniske maskuliniteten ishockeykulturen tradisjonelt har representert. Noe vi ser på som avgjørende for virkningen av CBIM på utøvernivå. Tilsvarende ser vi det som avgjørende dersom ressurspersonene på den ene eller andre måten åpner opp for alternative måter å være gutt på, det vi også kan omtale som omsorgsfull maskulinitet.

Begrepet *caring masculinities*, eller omsorgsfull maskulinitet, er nært knyttet til Connells maskulinitetsteori (Nayak, 2023). Begrepet har vært anvendt i forskning om menn og maskuliniteter i over 20 år, introdusert av blant andre Holter (2003), Boyle (2002) og Gärtner et al. (2007). Kort oppsummert refererer begrepet til uttrykk for maskulinitet som prioriterer omsorg, empati og relasjonelt engasjement fremfor tradisjonelle maskuline normer som dominans og kontroll. Med andre ord representerer omsorgsfull maskulinitet en form for maskulinitet

som bryter med hegemoniske maskulinitetsidealer og i stedet omfavner egenskaper som tradisjonelt har blitt sett på som «feminine». Wojnicka og de Boise (2025) har argumentert for at menn som praktiserer omsorgsfull maskulinitet kan bidra til å fremme likestilling og redusere kjønnsbaserte hierarkier, både i privatlivet og i samfunnet. Dette kan inkludere menn som er engasjerte fedre, støttende partnere eller menn som arbeider i omsorgsykker, og kanskje også trenere, klubbledere eller andre ressurspersoner i idretten som inkluderer omsorg som et viktig element i sin rolle som frivillig. Samtidig advarer Wojnicka og de Boise (2025) om at det finnes en risiko for at omsorgsfull maskulinitet kan bli overfladisk eller strategisk brukt av menn for å fremstå som progressive, uten at det nødvendigvis utfordrer dypere kjønnsstrukturer. Omsorgsfull maskulinitet innebærer en bevisst avvisning av tradisjonelle maskuline trekk som dominans, konkurranse og følelsesmessig distanse. I våre analyser av data ser vi nettopp etter dette «bruddet», det vil si om ressurspersonene involvert i piloteringen av CBIM bevisst avviser de tradisjonelle trekkene som er å finne i ishockeykulturen.

Forskningsetiske vurderinger

Undersøkelsen er gjennomført i tråd med den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) sine retningslinjer. Prosjektet er også godkjent av Sikt og Etisk komite ved Norges idrettshøgskole (NIH). Alle informanter har fått skriftlig informasjon om undersøkelsens formål, og gitt sitt skriftlige samtykke forut for at fokusgruppeintervjuet og de individuelle intervjuene ble gjennomført. For å ivareta personvern er alle informanter anonymisert, og identifiserbare opplysninger behandlet med forsiktighet. I og med at undersøkelsen kun inkluderer åtte informanter, som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner, har vi etter beste evne forsøkt å redusere risikoen for gjenkjennelse. NIH er forpliktet til å lagre data fem år etter avsluttet prosjekt, for kontroll og etterprøvnbarhet. Datamaterialet som lagres er aidentifisert.

Resultater

I denne delen av rapporten presenterer vi våre resultater basert på datamaterialet vi har innhentet. Vi ser først nærmere på hvordan programmet i norsk sammenheng har blitt utformet, og Reforms tanker om hvordan det best kunne tilpasses en norsk kontekst. Deretter ser vi på de ulike aktørenes forståelse av formålet med programmet – hvilken utfordring aktørene mener at CBIM skal bidra til å løse, dette forut for at vi tar en nærmere titt på klubbens og trenernes motivasjon for å delta i programmet. I de tre siste underkapitlene ser vi først på klubbens og trenernes opplevelser av programmet, da inkludert hvordan de selv opplevde opplæringen og samarbeidet de har hatt med Reform. For deretter å presentere trenernes opplevelse og erfaringer med å gjennomføre øktene med «sine» utøvere, og til slutt hva slags tanker, både trenere og klubbledere har, knyttet til virkningen av programmet på kort og på lang sikt, og hvilken rolle de mener idretten bør ha, mer overordnet, knyttet til det å påta seg et ansvar for utøvere, utover det rent idrettsspesifikke.

Om «programmet» Coaching boys into men

Det opprinnelige *Coaching Boys into Men* (CBIM) programmet, utviklet i USA, har blitt beskrevet som et forskningsbasert forebyggingsprogram som skal bidra til å gi trenere kompetanse slik at de kan lære gutte-utøvere om viktigheten av respekt, ikke-vold og sunne relasjoner. Initiativet søker å utnytte den innflytelsesrike rollen trenere har i gutters liv for å innpode positive verdier og forhindre kjønnsbasert vold. De primære målene med det opprinnelige CBIM kan listes opp i følgende punkter:

- Gi trenere verktøyene og ressursene som er nødvendige for å diskutere temaer relatert til respekt og voldsforebygging med sine utøvere.

- Oppmuntre unge menn til å delta i respektfulle og ikke-voldelige relasjoner.
- Redusere tilfeller av vold mot kvinner og jenter ved å endre holdninger og atferd blant mannlige utøvere.

Som vi ser representerer det opprinnelige *Coaching Boys into Men* en proaktiv tilnærming til voldsforebygging som utnytter den unike posisjonen trenere har til å påvirke unge menn. Ved å fremme samtaler om respekt, samtykke og ansvar, har programmet som mål å dyrke en kultur av ikke-vold og gjensidig respekt, som til slutt kan bidra til et tryggere samfunn. Reform har ønsket å tone ned «voldstematikken» for å unngå en «pekefinger-mentalitet», som en ansvarlig i Reform selv formulerte det, på vårt spørsmål om hva som er formålet med den norske versjonen av programmet.

Programmet i USA, kan noen ganger gi et inntrykk av at gutter og menn er problemet på en måte. Og det er fortsatt min følelse, at det er litt sånn pekefinger. Vi har justert, endret tekst eller språk, lagt mer vekt på mental helse og å lære gutter og snakke med hverandre, åpent, om ulike temaer. For eksempel har vi lagt til en økt om hvordan du kan støtte en venn som har det vanskelig (Info. 7R).

Også den andre av de ansvarlige i Reform hadde gjort seg tanker om enkelte utfordringer ved å introdusere et program som opprinnelig er utformet for gutter i USA, kontra å utvikle et program for en norsk kontekst.

Det kan virke som at det opprinnelige CBIM er lagd for eldre gutter, også er det laget i et land som ikke har de samme reglene som i Norge, som for eksempel avvergeplikt og hvordan man forholder seg generelt til likestilling. Jeg opplever at gutter i Norge i større grad har begrep om likestilling kanskje, enn man har i deler av USA. Jeg vet ikke, mine fordommer kanskje (Info. 8R).

Da den norske versjonen av programmet var ferdig utviklet, i dialog med eksterne fagpersoner, og etter at et utvalg klubber hadde takket ja til å være med i piloteringen, har gjennomføringen av programmet foregått i følgende rekkefølge:

- To timers nettbasert kursopplegg der trenere og klubbledere som skulle være med i piloteringen av programmet i sin klubb/ med sitt lag mottok opplæring fra ansvarlig for CBIM i Reform.
- Etter endt opplæring og fra et oppstartstidspunkt de involverte klubbene selv valgte har de 12 øktene à 15 minutter blitt gjennomført. Enten forut for trening, etter trening eller også i forbindelse med kampavvikling – i spillerbussen før eller etter kamp.
- Etter at de 12 øktene var gjennomført ble klubbene forelagt et spørreskjema som Reform selv bruker for å evaluere piloteringen. Reform har også vært i dialog med trenere og klubbledere underveis, ved behov.

Reform har også laget et informasjonsskriv som klubbene kan bruke for å informere foreldre, i tillegg til at det er utviklet to spørreskjemaer: ett som brukes i forbindelse med oppstart av programmet i klubb (for utøvere) og det nevnte skjemaet som fylles ut av klubb i etterkant av at programmet har vært gjennomført.

I den norske versjonen av programmet er det som nevnt totalt 12 økter à 15 minutter, som hver for seg tar opp ulike temaer. Til tross for at Reform selv ønsket å gå noe vekk ifra det mer problemorienterte fokuset på gutter, er det likevel hvordan gutter skal/bør oppføre seg i relasjon til andre som dominerer innholdet i øktene: respekt og ansvar for egne handlinger (økt 1), hvordan være en god venn og lagspiller når noen har det vanskelig (økt 3), stygge kommentarer (krenkende språk) (økt 4), seksuell trakassering (økt 5), digital oppførsel (økt 6), hva er samtykke (økt 7), når sinne tar overhånd (økt 9), hvordan hjelpe når noen opplever vold (økt 10), kommunikasjon og sunne forhold (økt 11), og verdier om respekt og likeverd (økt 12). Alle temaer som

berører pågående samfunnsdebatter om gutters og menns situasjon, holdninger og utfordringer. For eksempel det økende kjønnsgapet i politiske holdninger, og det globale oppsvinget for antifeministisk motstand og mannsrettighetskamp både digitalt og analogt (Yalcinoz-Ucan, et al., 2024, Sass & Kuhnle, 2023). Utover dette tar programmet også opp temaer som angår guttenes forhold til seg selv mer spesifikt, som mental helse er viktig (økt 2) og seksuelle forventninger til gutter (økt 8). Dette er temaer som i større grad retter seg mot guttenes egne liv og egen psykisk helse, og forventninger gutter møter. Om begrunnelse for valg av temaer beskriver de to fra Reform følgende.

Vi fikk jo noen rammer om at vi måtte formidle grunnverdiene til «coaching boys», men vi så at de fleste klubbene vi skulle jobbe med hadde utøvere i alderen U14, eller sjiktet 13 – 15 år gamle gutter. Og en god del i programmet handlet om seksuell trakassering, seksuelle erfaringer, eller å skryte av egne seksuelle erfaringer. Det er noen som er under den seksuelle lavalderen (Info. 8R).

Å vektlegge noen andre tematikker ble derfor viktig for Reform.

Vi har hatt med oss en ressursgruppe, og ja, hvordan kan vi bedre treffe målgruppen. [...] For oss ble det mer fokus på mental helse (Info. 7R).

Gitt av vår gjennomgang av temaene kan det, til tross for at Reform selv oppfatter å ha mer fokus på mental helse, synes at mange av intensjonene bak programmet slik det ble utviklet i USA, har blitt brakt videre inn i den norske versjonen. Temaene det settes fokus på kan langt på vei sies å være de mer problemorienterte sidene ved gutters liv, fremfor å ta gutters kjønnede handlings- og mulighetsrom på alvor. Dette vil vi komme nærmere inn på i vår diskusjon (kap. 4), og i kapittel 5 der vi peker på noen oppmerksomhetspunkter.

CBIM er som vi har sett strukturert rundt en serie økter som danner utgangspunktet for diskusjoner/samtaler trenere

kan gjennomfører med sine lag. Øktene tilbyr strukturerte samtalepunkter og aktiviteter som trenere kan integrere i forbindelse med at treningsøkter med laget skal gjennomføres. Kursmanualen, tidligere beskrevet på side 6 og 7, utstyrt trenere med nødvendig kunnskap og strategier for effektivt å levere programmet. Den inkluderer tips om hvordan man kan starte samtaler og håndtere sensitive temaer. Et mål er å sikre at flest mulig av utøverne deler sine tanker og erfaringer, nettopp for å fremme en dypere forståelse av viktigheten av temaene som tas opp. Hele programmet begrunnes fra Reform sin side som følger.

Det er et stort problem at mange gutter finner det vanskelig å snakke om ting. Det kan man se i sin nærmeste familie, men også hvis du leser studier [...] CBIM prøver på en måte å skape mer åpenhet blant gutter (Info. 7R).

Den andre fra Reform begrunner programmet som følger:

Man kan bli provosert over mye av det presset som jeg tror mange idrettsutøvere står i, fra ganske ung alder. Så det å jobbe med sammenhenger, at det å gi gode verktøy på veien for å forstå hvilke faktorer det er som spiller inn på hvordan «jeg har det». Det er kjempenyttig. Og ikke minst når man snakker om prestasjon i idrett, fordi det er så hårfine marginer fra tidlig av, og det er veldig lett å trå feil og få alvorlige skader eller overbelastningsskader, både mentalt og fysisk [...] Dette at man skal lide for laget, blø for drakta, spille med vondt, fellesskapet foran individet (Info. 8R).

At gutter står ovenfor utfordringer som også Mannsrolleutvalget har påpekt, virker å være en motivasjon for Reform for i det hele tatt å vurdere programmets relevans. Også de ansvarlige i Reform uttrykker en bekymring for gutters kjønnete handlings- og mulighetsrom, innenfor de arenaene gutter lever sine liv, spesifikt idretten. En opplevelse de to ansvarlige fra Reform synes å ha, er at idretten er en arena som reproducerer hegemonisk maskulinitet – der tøffhet, aggressivitet og manglede rom for å være sårbar, står sentralt. Dette er en

problemforståelse som i særlig knytter seg til kulturen i ishockey. Valget om å forespørre ishockeyklubber blir av de to ansvarlige i Reform begrunnet på følgende måte:

Vi ville ha hockey fordi den har mye av disse maskulinitets-idealene, de stoiske idealene som jeg tenker både kan være konstruktive, men og ganske destruktive. Også har man hatt et par saker de siste årene i hockeymiljøet med selvmord, og man har hatt profiler som har stått frem både med rusmisbruk og psykisk uhelse (Info. 8R).

Den andre fra Reform uttrykker også lignende.

Ishockey er en fin sport, og den er populær, men det er også en sport som har litt mer macho-kultur på en måte. I NHL er det lov å kjempe i en «fight», og det er liksom litt glorifisert. Folk elsker når det blir slåssing. Men det er også viktig, jeg vil si garderobekulturen, altså. Noen ganger kjempevakkert, at folk har det gøy og mye sånne ting, men man må også forebygge det mer negative (Info. 7R).

Begge informantene er nyanserte i sin beskrivelse av «hockeykulturen», slik de opplever den. Samtidig fremkommer det også at det var en helt spesifikk motivasjon som lå bak det å kontakte ishockeyklubber når CBIM skulle piloteres. Det fremheves både at de mer tradisjonelle maskuline normene som å tåle en «fight» er spesielt tilstedeværende i hockeykulturen, men også at toppidrettskulturen i ishockey virker å ha en innvirkning ned i årskullene. Rekrutteringen til piloteringen av CBIM foregikk ved at Reform tok kontakt med ishockeyklubber med forespørsel om de ønsket å delta.

Jeg bare ringte til ledere i klubber som hadde ungdomslag, og fortalte litt om prosjektet. De fleste var veldig positive (Info. 7R).

Fordi det først var tenkt at selve kurset for klubbledere og trenere skulle gjennomføres fysisk, prioriterte Reform å kontakte klubber på Østlandet og i Innlandet. Totalt fikk tre av klubbene som viste interesse anledning til å delta. På vårt spørsmål om

hvordan programmet ble «solgt inn» og hvordan mottagelsen blant klubblederne var, svarte Reform som følger.

Jeg fortalte at mental helse var hovedfokuset, men også positive relasjoner. De virket ganske interessert, så det høstes kult og spennende ut. Det var også en som sa 'dette er så relevant' (Info. 7R).

Dette er en erfaring som virket å være ny for den ansatte i Reform.

Jeg husker det første prosjektet som jeg gjorde for Reform, jeg ringte sånn cirka 50 personer, og alle sa nei. Det var veldig demotiverende, men nå var det helt motsatt. At første person som jeg ringte var sånn 'yes' (Info. 7R).

Forut for at trenerne skulle gjennomføre programmet med utøverne, ble det arrangert et to timers kurs der en gjennomgang av programmet og hvordan det kunne gjennomføres var formålet. Også klubbledere kunne delta på dette kurset. Hvordan dette kurset ble opplevd av deltagerne vil vi komme tilbake til, men allerede her er det relevant å bemerke at Reform selv virker å være opptatt av å tone ned at det kun finnes én måte å gjennomføre CBIM i klubb på. Om det pedagogiske opplegget mer overordnet beskriver Reform dette som følger.

Altså, pedagogikken vi har er jo ... handler jo om at treneren holder en innledning. Om de velger å bruke den vi har laget eller om de ønsker å innlede selv, er opp til dem. Også skal de jo spørre spillerne, og det er jo det som er hovedfokus. Men på forhånd bør trenerne ha lest oppsummeringen og diskusjonsdelen av kortet, fordi der er det noen hint eller ting som det er nyttig at de er innom. Når de spør spillerne, så spør de jo om spillernes egne erfaringer. Og det mener jeg er veldig viktig, for det handler jo om å møte spillerne der de er (Info, 8R).

I våre samtaler med de ansvarlige i Reform fremkommer det at Reform har et klart og tydelig mål med den norske versjonen av programmet. Reform ønsker et mindre «problemfokus» og også et noe mindre fokus på voldsproblematikk, sammenlignet med

versjonen som er utviklet i USA. Våre vurderinger tilsier at dette kun i noen grad etterleves. Ser vi igjennom temaene for de 12 øktene knytter de fleste av temaene seg til problematisk atferd og gutters «oppførsel» og i mindre grad til gutters psykiske helse og relasjon til seg selv. I en ny utrulling bør Reform derfor vurdere forholdet mellom formålet med den norske versjonen av CBIM og det de ulike øktene tar opp.

De ulike aktørenes forståelse av formålet med programmet

Programmet *Coaching Boys into men* søker å bryte ned problematiske normer knyttet til maskulinitet, og å gi konkrete verktøy for å åpne opp en dialog mellom trenere og utøvere, og mellom utøvere. Gjennom å involvere klubber og deres trenere er målet med programmet, slik vi leser det, å gi unge gutteutøvere et større handlings- og mulighetsrom. Perspektiver som er verdifulle å se til i denne sammenheng er derfor teorier om kjønn og makt. For hva er en gutt/mann, og hva er en gutt/mann i en ishockeykontekst? Slike spørsmål knyttes gjerne til en rekke kontroverser og uenigheter, som både er å gjenfinne i den norske offentlighet, men også i idretten. Ansvarlige i Reform utdypet, på våre spørsmål om hva de ønsker at programmet skal bidra til.

Veldig mange hockeyspillere vil til NHL, som i mitt hode er et av de største kjøttmarkedene, altså menneskehandel på høyt nivå. Det er så usunt på en måte, å være toppidrettsutøver i en sånn type liga, for det er bruk og kast av folk, og det er det som er idealet. Hvordan ivaretar man disse spillerne på veien til å bli fantastiske hockeyspillere, men uten å miste kanskje noen av de viktigste sunnhets- og mestringsressursene. Ikke bli totalt utbrent på veien. Jeg tror at spesielt hockey ..., de skal inn i systemer som er så dehumaniserte på en måte. Så jeg tenker

det er en viktig gave til alle hockeyspillere. De er mennesker, du har verdi og det at du har det bra gjør deg også til en bra spiller (Info. 8R).

De ulike aktørene er forholdsvis samstemte i hva programmet kan og skal bidra til, samtidig kan det synes som at trenere og klubbledere i første omgang er mer opptatt av at CBIM kan bidra til å sikre en god kultur i garderoben og på isen, enn å sikre guttene/utøverne et større handlings- og mulighetsrom.

Jeg kan si litt om oss som idrettslag, da føler jeg at vi har hatt dette som fokus i mange år. Det med den sosiale kompetansen og hvordan de skal jobbe sammen som lag. Det føler jeg vi som klubb har tatt tak i over flere år, og jobbet tett sammen. Vi er også med i et nettverk, der fokuset er å lære barna, på en måte, å oppføre seg mot hverandre. At alle lærer å hilse på hverandre, når det kommer inn nye, og litt sånn (Info. 4I).

Også aktørene fra ishockeymiljøet ser gutters behov for å lære seg å sette ord på følelser og å skape et tryggere miljø, men dette knyttes gjerne til hvordan laget kan fungere bedre. Gitt av det trenerne og klubblederne forteller, kan det likevel virke som at det er ganske tøft å være gutt i ishockeymiljøet, på grunn av det flere beskriver som en «meldekultur».

Hvis du ikke tar i alt du kan, eller hvis du slurver, så får du høre det. Eller hvis du bommer på en pasning eller ikke spiller den andre tilbake like bra. Så kommer det kommentarer. Eller hvis det blir duellspill, da blir det, ikke slåssing, men det blir knuffing og dytting da. At man begynner å ta igjen, også begynner den ballen å rulle. Også blir det kommentarer på det, også er det kanskje sånn litt dårlige kommentarer da (Info. 1I).

En annen formulerte seg som følger:

Det er vel litt sånn at man skal tåle litt mer juling. Man skal kunne tåle mer smerte. [...] Man skal liksom ikke vise at man har vondt (Info. 6I).

Andre påpeker at det kan oppstå konstellasjoner innad i laget, at grupper, avhengig av om de også går i klasse sammen eller ikke, og/eller enkeltpersoner som etablerer en slags lederposisjon i gruppa.

Det er en del tøffe røster, noen som er veldig opptatt av at man skal bli hørt og sett, og vise litt at de er sjefen. Det kan være et tøft miljø å komme inn i, spesielt i ungdomstiden. Så det er mange som sliter med å finne sin plass, og jeg tror at i en gruppe da, i ishockey, som er en såpass tøff idrett, så tror jeg det er mange som har større utfordringer med å finne seg selv, og finne sin plass i gruppa spesielt (Info. 3I).

At enkelte utøvere skal skryte på seg ting fremheves som en utfordring som flere påpeker at de forsøker å ta tak i og roe ned.

Det er mye sånn å skryte på seg ting, også skal den ene overgå den andre. [...] Noen skal overgå andre, både lydmessig og hva de har utført, holdt på med, og hva de har av ting og tang (Info. 2I).

At det er en høyhastighetsidrett er en av begrunnelsene for at det går litt røft for seg, både på og utenfor banen, ifølge våre informanter.

Det er en høyhastighetssport, og ikke nok med det. Både utstyrsmessig, treningsmessig og kunnskapsmessig, så går ting fortere og fortere utpå isen [...] Det er den action-delen på liten flate, hvor det går fort. Det handler om at det skal gå fort (Info. 2I).

Også andre vektlegger ishockeyens «natur», som begrunnelse for at det kan bli en vel tøff stemning innad i laget.

Det er en veldig sånn fysisk idrett, eller intensiv idrett, som handler mye om å konkurrere og å vinne en duell mot en motstander, og å komme litt under huden på motstanderen. Det psykologiske spillet. Det er jo en del av spillets egenart (Info. 4I).

En annen forklaring av kulturen som oppstår er at gutter som driver med ishockey, tilbringer veldig mye tid sammen, i tillegg, som flere nevner at både de fysiske kravene og utstyrsnivået, spiller inn.

Idretten er såpass fysisk, og man kan stikke seg ut ved å være veldig fysisk på isen. For eksempel om det er en som takler hver eneste duell, så får man jo på en måte en viss respekt for den spilleren. Hvis man ikke ønsker å bli taklet, så trekker man seg jo i duell. Og da kan man bli sett på som feig. Så, hvis man sammenligner med fotball da, hvis man ser på utstyrsnivå. Fotballspillere har liksom bare shorts, strømper, drakt og sko. Mens hockeyspillere har jo på seg en hel rustning, som tar lang tid å ta på. De bruker jo tid i garderoben sammen. Man er mye sammen, både før og etter trening. Så drar man med seg den røffheten inn i garderoben. For noen kan det være vanskelig å slå av den bryteren (Info. 3I).

Reform har også beskrevet ishockeykulturen som en utfordrende kontekst å være gutt i. Det er også åpenbart at det at gutter mer generelt står overfor andre utfordringer enn jenter, opptar de ansvarlige fra Reform. Utfordringer de ønsker å få synliggjort og problematisert.

Ofte synes jeg at vi snakker veldig mye om kjønn og maskulinitet og maskulinitetsnormer, også må vi andre vite hva det er. Men veldig mange av de menneskene jeg har jobbet med ..., det handler om å gjøre det forståelig, for de det faktisk gjelder. Og det er en jobb jeg tenker at Reform har. For på likestillingsfeltet kan veldig mange menn, tenker jeg, og gutter, tenke at dette gjelder ikke for meg. Mens vi jobber veldig mye med å vise hvordan det også gjelder gutter og menn. Vise at ja, likestillingspolitikken handler kanskje om feminisme, men det handler også om mer. Det handler om likestilling, om menneskerettigheter, tilgang til riktig helsehjelp. At det skal være helsepersonell som også kan noen ting om psykisk helse og gutter for eksempel, eller menns. Hvordan menn reagerer på depresjon kontra kvinner (Info. 8R).

De som jobber i Reform, opplever at tematikken de jobber for å få satt på agendaen ikke alltid er like enkel å «selge».

Alle oss i Reform har kjent på følelsen av at vårt perspektiv ikke er så velkomment, på en måte. Vi jobber mye med det sårbare på en måte. Ikke alltid, men det er vanligvis et viktig tema for oss. Vi har jobbet mye med menn som har vært utsatt for vold, i tillegg til menn som er utøvere av vold. Så det er litt sånn hvordan vi tenker om gutter/menn og likestilling (Info. 7R).

Som vi ser, er det en viss diskrepans mellom hvordan Reform forstår formålet med programmet og klubbenes og trenernes forståelse av formålet med programmet. Både ressurspersonene i klubb og Reform beskriver at de er kritiske til kulturen ishockeyen bidrar til å reprodusere, samtidig fremstår bekymringene klubbliderne og treneren har, noe mer vage. Det å være tøff og røff blir langt på vei fremstilt som ishockeyidrettens «natur», noe som indirekte blir «feiret» og noe som kreves. At dette på best mulig måte må takles og håndteres og at CBIM i denne sammenheng kan bidra til å skape et tryggere lagmiljø, står sentralt i i det klubbliderne og trenerne deler med oss. Det røffe og tøffe synes sånn sett å være en nødvendighet, en ramme der det kan være vanskelig å åpne opp for alternative måter å være gutt på. Dette er noe Reform bør være oppmerksom på i videreutviklingen av den norske versjonen av CBIM. Som vi skal se i neste avsnitt er det få klubblidere og trenere som knytter motivasjonen til å delta i piloteringen av programmet til problemstillinger som omhandler gutters kjønnede handlings- og mulighetsrom og eller gutters situasjon i et likestillingsperspektiv. Dette var noe det i intervjuene var utfordrende å få informantene til å snakke om.

Klubbene og trenernes motivasjon for å delta i programmet

Som vi så av det forrige avsnittet uttrykker de ulike ressurspersonene i klubbene seg noe motstridende om kulturen som er å finne i ishockeyidretten. På den ene siden er de kritiske, på den andre siden synes det tøffe og røffe å være en nødvendighet. Samtidig kan det likevel synes som at motivasjonen for å bli med i piloteringen knytter seg til et ønske om endring.

Jeg har jo vært hockeyspiller selv. Jeg vet hva slags terskel det er for gutter å prate om følelser og behov. Og det å kunne jobbe systematisk med det, og få noen verktøy for hvordan, og ikke minst prate om temaet, så blir det en større åpenhet i etterkant. Det er kanskje et miljø der det har vært vanskeligere enn i mange idrettsmiljøer også. Det er jo en veldig ensartet gruppe. Det er lite innvandrere i hockeymiljøet. Det er få homofile som jeg vet om i hvert fall, som kanskje gjør det vanskeligere for folk å åpne seg sånn tradisjonelt. Det handler om å være tøff, ikke sant. Det er litt idrettens egenart. Vi skal reise oss når man får en smell, uten å vise motstanderen at det gjør vondt. Og kulturen spesielt i toppidretten. Den er ganske røff. Litt tradisjonelle trenere og sånn. Så vi har en vei å gå der (Info. 4I).

Også en annen klubbleder fremhevet behovet for et slikt program i ishockeyen helt spesifikt.

Hockey er ikke bare å få pøkken i mål, det er så mye mer på en måte. Man tilbringer mye av livet sitt i en ishall og det å bygge en trygg base, et trygt sted å være, et bedre tilbud da på en måte, det ekstra tilbudet. Ikke bare lære å spille og å stå på skøyter. Ja, det er vel på en måte det å skape en gruppe med forståelse for hverandre og at ikke alle er like (Info. 5I).

Som vi også tidligere har vært inne på fremhever flere at ishockey er en lagidrett som skiller seg ut fra både individuelle idretter og andre lagidretter, fordi man som lag tilbringer mye tid sammen. En av årsakene til dette er at det tar tid å ta på seg utstyret. I tillegg til det mer sportslige, der både oppvarmingen forut for trening eller kamp, og at utøverne også skal «løpe seg ned» etter at skøytene og alt beskyttelsesutstyret er tatt av. Ifølge våre informanter kan det synes som at *tid sammen* innad i laget, både er en styrke, men også det som kan skape utfordringer. Det at det gjerne er enkelte sterke personligheter i en spillergruppe, som i noen tilfeller tar ekstra mye plass, kan synes å være en av grunnene til at flere av klubbene takket ja til å bli med på piloteringen av CBIM.

Vi har jo noen utfordringer som jeg spilte inn til Reform i starten. Det 2011 kullet vårt, U14, der er det en del tøffe røster, noen som er veldig opptatt av at man skal bli hørt og sett og vise litt av de på en måte sjefer litt da. Så jeg tror jo at det kan være et tøft miljø og komme inn i, spesielt i ungdomstiden generelt sett. Da skal de finne sin plass. Når man går gjennom puberteten når man utvikles. Og jeg tror at i en gruppe da i ishockey som er såpass røff idrett, så tror jeg det er mange som har større utfordringer med å finne seg selv og finne sin plass i gruppen spesielt. Så jeg tror det er mange som sitter inne med mye og som kanskje ikke får sagt det de mener eller det de synes fordi at det er en liten gruppe som alltid er i fokus da (Info. 5I).

Flere, både trenere og klubbledere tar opp dette helt spesifikt, at det alltid er noen i gruppa som vil forsøke å dominere, og at CBIM kan bidra til å «roe ned» noen av disse mer sterke og/eller urolige personlighetene. Andre igjen fremhever behovet for programmet for å styrke utøvernes mentale helse, gjerne helt spesifikt knyttet til prestasjon.

Dette er ikke noe vi har jobbet med tidligere, men jeg tror at da det kom opp så ble det veldig interessant fordi at de temaene er jo ganske relevante nå. Blant ungdom. Også har

vi denne sesongen, jeg tror det begynte så vidt i fjor at vi hadde en mental-trener innom for å snakke med den samme gruppen som har vært med i dette prosjektet, som holdt i gruppesekvenser syv ganger i løpet av sesongen. Og det var jo mye fordi at vi ønsker å sette fokus på mental helse. Alt som har med mental helse og prestasjon og påvirkning i lag. Og på individnivå sånn sett da, men de andre tematikkene som samtykke og digital folkeskikk. Det er liksom ikke noe vi har hatt fokus på tidligere (Info. 3I).

Som nevnte informant påpeker virker det å være flere, også trenerne, som påpeker at det ligger en motivasjon i å delta i programmet fordi CBIM tar opp ulike temaer. Samtidig kan det også virke som at det at enkelte lag har visse utfordringer, har virket som en motivasjon.

Det var jo først og fremst klubblleder som ble spurt om å få gjennomføre et sånt program fra Reform. Og så ble jeg spurt om å gjennomføre det, særlig med tanke på det laget som har trengt litt mer oppfølging på sånne ting. Det har liksom vært baktanken tror jeg, at det laget spesifikt skal få litt mer enn alle andre. For det har vært både utagerende ungdommer der og ja vanskelige, hva skal man si, problemer i det laget generelt i noen år da. Så det er jo noe klubben ikke bare trenger å fortelle dette laget, men også andre lag, selvfølgelig, men det var for å teste ut det på det laget først og fremst og se hvordan det fungerte (Info. 1I).

Også de to andre trenerne fremhever at noe av motivasjonen for å delta i piloteringen knytter seg til spesifikke utfordringer i lagene, men på samme måte som klubblederne, påpeker også trenerne at noe av motivasjonen knytter seg til kulturen i laget, og et håp om at programmet kan bidra til å lære utøverne noe om hvordan de skal oppføre seg mot hverandre. Dette gjelder gjerne oppførsel ovenfor hverandre på isen.

Det kan skje noe ut på isen. En som sender en feil pasning da, eller en som skulle ha passet, til en som har kommet

seg inn i boksen, som sier 'nå var du skikkelig ræva'. Mens i utgangspunktet så har vi jobbet mye med at det er lov å si at vi spiller dårlig. Men det er en lagsport og det at den pasningen ikke kommer frem, det kan være at pasningene er mottatt på en keitete måte på grunn av første passet. Og det er jo noe de opp igjennom ungdomsårene må lære seg rundt det å se hvordan spillet starter og hvorfor det ikke ble mål (Info. 2I).

Da vi observerte Teams-kurset/møtet som skulle gi trenerne og klubbledere en innføring i kursmanualen og formålet med CBIM, ble vi oppmerksomme på måten Reform presenterte gutters situasjon på. Innledningsvis, forut for at Reform gikk inn i detaljer i kurset og øktene, ble det spilt av en film som mer overordnet problematiserte gutters situasjon. Presentasjonen inkluderte både informasjon om Reform, hva som er Reforms formål, informasjon om CBIM programmet, men også et oppspill for å motivere deltagerne som var med på kurset. Blant annet ble det vist en video utformet av Mental Helse Ungdom med tittelen «Start praten», som innleder med enkelte fakta, som at flertallet av de som tar sitt eget liv er gutter og menn, at flere menn enn kvinner oppgir at de ikke har noen de kan stole på hvis de får store personlige problemer og at gutter og menn er overrepresentert blant dem som sliter med bruk av rusmidler. I Reforms presentasjon ble disse faktaene og budskapet i «Start praten» for øvrig satt i sammenheng med overgrep mot jenter og LHBT-personer, men også satt i sammenheng med spiseforstyrrelser blant gutter, og selvmord, med et spesifikt eksempel fra ishockeymiljøet. I intervjuene med klubblederne og trenerne var vi derfor spesielt interessert i å høre om motivasjonen til å delta i piloteringen også knyttet seg til det å være gutt i dag, og det at også gutter, gitt av trange kjønnsroller- og normer, står ovenfor spesifikke utfordringer. På våre spørsmål om de involverte fra klubbens side hadde tenkt nærmere over gutters likestillingsutfordringer mer overordnet, synes det å være få som hadde gjort dette.

Nei, jeg kan ikke si at jeg har tenkt mye på det. Men jeg leser jo avisene og ser jo at spesielt selvmord og selvmordstanker blant menn er ganske høy. Den andelen er jo virkelig høy. Også har jo tenkt mine tanker rundt det, men ikke liksom inn i klubbsammenheng og hvordan vi skal eller kan jobbe med det i klubb, det har jeg ikke (Info. 3I).

En annen formulerer seg som følger:

Det kom jo litt brått på. Første gangen vi hadde det møtet med Reform, så hadde jeg ikke tenkt så mye over det, faktisk ... Ikke like mye som jeg gjør nå, eller underveis i programmet (Info. 3I).

Til tross for at enkelte peker på at de har reflektert på en annen måte om gutters situasjon etter å ha vært med i piloteringen, virker det for flere å være enklere å snakke om jenter, jenter i ishockey, eller jenter som er utøvere på laget, når vi stilte spørsmål om gutters situasjon i et likestillingsperspektiv.

Vi jo på vei inn i det som heter U16, og det er jo vanligvis at da begynner det å bli ganske tøft for jenter, sånn fysisk. Når du snakker om idrettene i seg selv da. Og da er det de jentene med mest bein i nesa som har lyst til å prøve videre. Og det er jo litt den urettferdigheten rundt at guttene kommer i puberteten og vokser muskler, men at jentene ikke gjør det. Og da får du en stor differanse da. Og det at hode ikke alltid er med i puberteten, så det er sånn. Og da kan det jo bli litt verre, så det blir jo tøffere for de, så det er de tøffe jenter som vi har med da (Info. 2I).

Motivasjonen bak deltagelse i programmet for trenere og klubbledere virker å være todelt. På den ene siden er det flere som peker på at de ser hvor krevende det kan være å være ung gutt i dag, særlig i en ishockeykontekst. På den andre siden, som vi også omtalte i forgående kapittel, fremheves det langt på vei at ishockeykonteksten har sine spesielle betingelser som det kan å være vanskelig å borre i. Til en viss grad kan det se ut til at CBIM, slik målsettingen med programmet i norsk kontekst

er formulert, kan være utfordrende å nå frem med i sin helhet, i en ishockeykontekst. I den avsluttende diskusjonen tar vi opp hva som kan være årsaker til dette, i tillegg til å se nærmere på hvordan Reform kan innrette tiltaket for å sikre en bredere forståelse av gutters situasjon gjennom CBIM. Som vi vil peke på kan det være at effektiviteten, at Reform i så liten grad som mulig ønsker å ta tiden fra klubbenes «egentlige» oppgaver (opplæringen av trenere og klubbledere tar kun to timer), kan være en årsak. I de to neste avsnittene ser vi nærmere på klubbenes og trenernes opplevelser av programmet, og helt spesifikt også trenernes opplevelser av å «undervise» i tematikken.

Klubbenes og treneres opplevelse av programmet

Når det gjelder opplevelsen av organiseringen og den praktiske gjennomføringen av arbeidet med programmet, fremstår særlig tre momenter som sentrale. Det første handler om timingen av programmet – både når i sesongen det best passer å starte opp, hvilken aldersgruppe som er best egnet for å introdusere tematikkene CBIM tar opp, og når i treningshverdagen det er mest hensiktsmessig å gjennomføre øktene. Videre fremheves utfordringer og muligheter knyttet til tilgjengelige fasiliteter, samt i hvilken grad trenerne føler seg tilstrekkelig informert før oppstarten. Dette er momenter vi utdyper i dette avsnittet.

En gjennomgående erfaring som trenere deler, handler om timingen på oppstarten av kurset. Mange fremhever at det ville vært mer gunstig å starte kurset i begynnelsen av sesongen.

Det er sikkert litt opp til hver enkelt som gjør det, men at man slipper å skynde seg gjennom kurset. Så var det vel litt at det [kurset] kommer litt sent på sesongen (Info. 5I).

Den samme klubblederen legger til at mer tid mellom hver diskusjon og det å ha mulighet til å strekke programmet over noe tid, ville være gunstig for gjennomføringen. På våre spørsmål om tematikkene som tas opp er relevant for aldersgruppen, forteller den samme lederen at det i deres gruppe har truffet «riktig» alder.

Gruppen synes jeg treffer veldig bra, på en måte. Det synes jeg, det er jo primært 2010 barn, som er i en gruppe her. Én 09 og så er det jo 4 som er 2011 eller så er resten 2010 så jeg synes det treffer bra sånn sett (Info. 5I).

Mens noen trenere opplever at tematikken treffer godt i deres grupper, er det andre som uttrykker større usikkerhet. En annen trener stiller spørsmål ved om det kan være for tidlig å introdusere tematikken for 15-åringer. Han bemerker at modenhetsnivået i gruppen er svært sprikende, noe han opplever har påvirket gjennomføringen av øktene.

Jeg lurer på om det kan være litt ungt, bare fordi man er sånn, det er så ulikt hvor moden man er. Slik at noen av de som du vanligvis opplever som ja, så er de ikke så modne, og det er vanligvis de som tuller om de tingene. Og så er det de som er veldig modne, som bare rister på hodet (Info. 6I).

Når det kommer til å fastsette et ideelt tidspunkt for gjennomføringen av programmet, har det vist seg å være utfordrende for trenerne og de øvrige involverte i CBIM. Utfordringen skyldes praktiske forhold som treningstider, forberedelser og utøvernes øvrige hverdag. En av informantene, som er sport- og rekrutteringsansvarlig, beskriver hvordan logistikken før og etter treningene påvirker muligheten for å finne et passende tidspunkt.

Jeg tror jeg på en måte - å sette av 15 minutter bør i utgangspunktet være mulig. Samtidig så er det litt utfordrende å få gjort det før trening, fordi de ofte har barmark en time før, og da avslutter en halvtime før trening. Og så skal de være ferdigskiftet da 10 minutter før, så det er 20 minutter å skifte på. Så jeg tror liksom hvis man legger det før trening, så blir det veldig. Ja, det blir vanskelig å få det til å passe inn da. Så det beste hadde kanskje vært og hatt det rett etter trening eventuelt (Info. 3I).

Når det kommer til utfordringen og mulighetene for øvrig som har påvirket prosessen, fremhever trenerne betydningen av tilgjengelige rom og andre fasiliteter for den praktiske gjennomføringen. Tilgjengeligheten av et «passende» rom og mulighet til å planlegge har hatt en tydelig påvirkning på hvordan trenerne har opplevd gjennomføringen av programmet. Som en av trenerne beskriver har det vært en overraskende god respons fra utøverne, samtidig som det har vært utfordringer knyttet til planlegging av når og hvor, og tilrettelegging mer generelt.

Vi har vært ganske nøye med at laglederen tar inn alle telefonene før vi starter. Så å sitte i garderoben, det går bra, men da er det liksom sånne ting som må gjøres først før man starter. For det tar litt tid hvis 20 stykker skal drive med teip og køller og en som ikke har skiftet enda og sånne ting og, men hvis de kommer ferdigskiftet i basisrommet, som vi kaller det da, da er de ferdig skiftet og klar til å trene, og det er også en fordel (Info. 1I).

Som nevnte trener påpeker, er god planlegging og forberedelse avgjørende for å sikre at øktene kan gjennomføres effektivt og uten unødvendige forstyrrelser. Flere trenere fremhever også viktigheten av å være godt forberedt, både til samtalene med guttene og til selve kurset, for å kunne få mest mulig ut av samlingen. I den forbindelse uttrykker de et ønske om å ha bedre innsikt i innholdet og omfanget av kurset før kursdagen.

Hvis du skal pirke på noe der, så kunne det være litt om hva kursinnholdet, hvor stort og omfattende ... Fått litt mer om det tidligere. Det er på en måte 12 moduler. Det er 12 møter dere skal ta med spillerne. Vi håper å starte i januar. Februar eller noe sånt? Sørg for å ha samtykkeskjemaet klart, sånne ting (Info. 4I).

Som det fremgår mangler det ikke på driv eller motivasjon til å forplikte seg til programmer som CBIM. Likevel, som med andre lignende initiativ som både pålegges idretten og som idretten selv påtar seg, ser vi at det er flere faktorer som må være på plass for at «train-the-trainer»-modeller som CBIM er, skal kunne innlemmes effektivt i klubbhverdagen. Et moment som også fremstår som viktig er den opplevde støtten fra øverste nivå fra

klubbstyret. Når klubbledelsen stiller seg positiv og engasjert til programmet, er vårt inntrykk at det letter implementeringen. Flere av de som har hatt ansvaret for å gjennomføre programmet påpeker at dette er en viktig ressurs, særlig når det gjelder å motivere trenere og sikre nødvendige rammer for å innlemme programmet i en allerede travel hverdag. Samtidig viser erfaringene at denne støtten i varierende grad er uttalt, noe som kan påvirke opplevelsen av å ha vært med i piloteringen.

Oppsummert viser erfaringene trenerne og klubblederne har delt med oss at selv om drivkraften og motivasjonen for å gjennomføre et program som CBIM er til stede, spiller praktiske faktorer en avgjørende rolle for gjennomføringen. Timing fremstår som viktig, både når det gjelder valg av riktig aldersgruppe og passende tidspunkt for gjennomføring i en ellers hektisk idrettshverdag. Videre har tilgang til rom og fasiliteter, samt muligheten til å planlegge, hatt en betydelig innvirkning på trenernes opplevelse av gjennomføringen av programmet. Samtidig viser refleksjonene at det fortsatt finnes rom for forbedringer, særlig i form av tydeligere informasjon og forberedelser før oppstart. Dette understreker at selv med et sterkt engasjement, kreves det en nøye tilrettelegging og fleksibilitet for å sikre at CBIM kan innlemmes og fungere best mulig i klubbhverdagen.

Treneres opplevelse av å «undervise» i tematikkene

I dette kapitlet tar vi for oss trenernes opplevelser av å undervise i tematikken de 12 øktene tar for seg, med særlig vekt på dynamikken som oppstår i samtaler om temaer som ofte ikke diskuteres i en idrettskontekst, samt støtten trenerne fant i kursmanualen fra Reform.

Trenerne reflekterer over utøvernes ulike reaksjoner, som spenner fra åpenhet og engasjement til ikke å involvere seg i det hele tatt, og hvordan disse forskjellene i deltagelse påvirker

gruppedynamikken. Enkelte utøvere tar ifølge flere av trenerne en aktiv rolle i diskusjonene, mens andre henger seg på etter hvert, noe som skaper en variert og iblant uforutsigbar samtalestruktur.

En klubbleder forteller om tilbakemeldingene han har fått av treneren som har gjennomført øktene, og er spesielt fornøyd med at det kan se ut som det er lettere for utøverne å ta disse samtalene seg mellom.

Egentlig overraskende positivt, og synes det har gått veldig godt. De synes at flere av utøverne har åpnet opp lite grann. De beste tilbakemeldingene er egentlig fra en lagleder. Han har sikkert ikke dere pratet med før. Han vet dere ikke hvem er, men, men de hadde i etterkant av, det tror jeg gikk på seksualitet så hadde gutta sitti og pratet en ukes tid etterpå, så de sitter og prata sånn løst om det garderoben. Og da tenker jeg, da kommer vi i mål med det - kunne på en måte med senka skuldre sitte og prate sånn helt avslappet om det. Det er det som egentlig var målet. Så veldig godt fornøyd med det. Har ikke fått systematisert og sett alle tilbakemeldingene, men jeg har tittet over (Info. 4I).

En klubbleder, som har hatt tett kontakt med treneren som har gjennomført programmet, forteller følgende om deres erfaringer med å ta opp ny tematikk.

Dem temaene [seksualitet/seksuell helse], de var jo litt sånn rare og kleine for gruppa synes jeg. Det var liksom ingen som turte helt å være seriøst på dem temaene. Men sånn er den gruppa der, og den alderen sikkert. Selv om det er viktig tema å ta opp igjen i en garderobe. I tillegg, så har vi jo også hatt med to jenter i gruppen. Jeg spurte om vi skulle ta de ut av gruppa når vi hadde forskjellige temaer, om vi skulle ha dem med hele tiden, og da fikk vi beskjed om at vi bare kunne ha de med så lenge de synes det var greit selv (Info. 5I).

Videre legger han til at han ser nytten av at det er treneren som gjennomfører samtalene, så utøverne kan erfare «den trygge treneren som snakker om sånne ting og er en god trener som barna og ungdommene vet, og kan snakke med og ha en voksen samtale med - når det trengs».

Flere trenere ble positivt overrasket over mottagelsen i gruppen og kjente lettelse da gutta rakk opp hender i første samling.

Det var vel at jeg ba dem rekke opp hånda hvis de skulle svare, og så fikk jeg hender opp. Og jeg fikk ålreite svar, ikke lange svar, men bare noen ord liksom fra noen. Så var det jo en som nesten rakk opp hånda hver gang, så blir jo glad da, men man må jo ikke bare velge den (Info. 1I).

Når trenerne beskriver gruppene de har hatt diskusjonene med, trekker de frem hvordan gruppedynamikken har påvirket samtalene. De peker på enkelte utøvere som tar mye plass ved å snakke høyt og ofte, mens andre forholder seg mer tilbakeholdne og i større grad holder tilbake det de tenker og mener.

Det er det, du har alltid de som er sterke, sterke individer, de som har lett for å snakke, og så er det 85%, de sier ingenting. Eller de sier det samme når du spør, har du noe da? (Info. 6I).

En annen trener beskriver en gradvis økning i dialogen gjennom de 12 gangene og la merke til at det var ulike personer som stilte spørsmål og deltok fra gang til gang.

Men de har vært flinke til å lytte. Til å begynne med, så var det veldig mye spørsmål om ting, men etter hvert ble det mer og mer dialog og respons, men det tok ikke helt av med dialog og respons, det gjorde det ikke, men det var litt og noe dialog, god respons. Og så ble det litt mer etter hvert, og så stagnerte det vel kanskje litt, men det var ikke bare de samme som spurte hele tiden. Og innimellom kommer det noen som har sånt tullespørsmål på en måte, men det kan man jo kanskje forvente da. Det er ikke så, det er ikke noe jeg har satt noe mer fokus på. Da har vi liksom bare tillatt det, og så har vi gått videre (Info. 2I).

Som nevnte trener selv påpeker, er det ikke overraskende at det oppstår noe tull fra utøvernes side, men han forklarer at han bevisst valgte å ikke legge for mye vekt på dette og lot det passere.

For mange trenere representerer disse samtalene en ny situasjon, hvor de må håndtere temaer som går ut over det rent

sportslige. I den sammenheng fremhever de verdien av kursmanualen som programmet tilbyr, og hvordan denne fungerer som en verdifull støtte i gjennomføringen. Manualen gir dem trygghet til å lede samtalene uten å måtte innta rollen som psykolog eller ekspert, og beskriver manualen som et praktisk verktøy som gjør diskusjonene mer håndterbare og meningsfulle. Trenerne uttrykker at «oppvarmingsteksten» i hver økt gir dem en trygghet til å snakke om de ulike temaene og som noe godt å lene seg på i samtalene med utøverne.

Ja jeg kunne jo tatt den samtalen med de likevel, men bare det å ha det foran seg og få noen sånne stikkord tilgjengelig. Det gir jo en trygghet, selvfølgelig. Og at man tør å ta ting sånn på sparket, liksom (Info. 1I).

Flere trenere uttrykker at de uten støtte fra kursmanualen ville ha følt at de manglet nødvendige kompetanse og erfaring. En av trenerne beskriver hvordan han opplevde usikkerhet rundt de ulike øktene.

Jeg var jo veldig usikker i begynnelsen på hva hvordan jeg skulle gå fram på hva dette her skulle være og alt sånt på. Så når jeg fikk tildelt disse øvingene, så fikk jeg liksom en litt ro med at det er ikke jeg som skal skrive noe eller mene om noe, men det er profesjonelle mennesker som har vært inne og satt sammen. Jeg var litt sånn redd jeg skulle gå ut og leke psykolog hvis du skjønner det var liksom ikke det (Info. 2I).

Videre utdyper han hvordan han har kunnet støtte seg til kursmanualen for å ta opp temaer han tidligere har ønsket å diskutere, men ikke har gjort.

Kan si med en gang at jeg hadde aldri klart å ta den her på egenhånd. Disse øvingene med alle temaene, hvis jeg skulle tatt dette på egenhånd, så hadde vel halvparten blitt stotring tenker jeg. Men her har man på en måte en mal da. Og man leser liksom igjennom litt i forkant. Det er sånne ting jeg kunne tenkt meg litt sånn og informert ungene om, men kanskje ikke funnet ordene der og da, ikke sant? Enkelt og greit, så har den malen vært en enorm hjelp (Info. 2I).

Samtidig påpeker en av trenerne at han fortsatt satt igjen med noen spørsmål etter opplæringen fra Reform sin side, særlig knyttet til hvordan han rent praktisk skulle «komme i gang» med programmet. Han etterlyser mer konkret veiledning for å ta de første stegene i gjennomføringen og for å sikre en god start.

Hvordan starte? Først og fremst. Hvordan kommer jeg i gang med samtalen? Ja, for det var litt oppvarmingstekst. Ja, men skal jeg lese det ordrett, eller skal jeg snakke fritt rundt det, eller skal jeg bare gå rett på det? Så det var det det var – det er nesten det vanskeligste (Info. 6I).

I sum viser trenernes erfaringer at gjennomføringen av programmet både har vært preget av utfordringer og muligheter. Dynamikken i gruppene har variert, med ulike nivåer av deltakelse og modenhet blant utøverne, noe som har påvirket samtalene og diskusjonene. Samtidig fremhever trenerne hvordan programmets strukturerte kursmanual har gitt dem trygghet og fungert som en støttende ramme i en ny og uvant rolle. Likevel er det også tydelig at enkelte trenere har opplevd usikkerhet, særlig knyttet til praktiske aspekter som oppstart og forberedelser. Disse erfaringene understreker viktigheten av både klare retningslinjer og fleksibilitet slik at programmet kan tilpasses ulike grupper og situasjoner. På denne måten fremstår programmet som et nyttig verktøy, men med rom for visse forbedringer og tilpasninger.

Virkning av programmet – hva slags rolle bør idretten ha?

Som det fremkommer av de øvrige kapitlene er det liten tvil om at både trenere og klubbledere involvert i piloteringen av CBIM er svært positive til tiltaket, og samarbeidet med Reform. Også det som er utviklet av materiell (kursmanualen) får høy skår. Trenerne som har vært involvert i piloteringen peker også

positivt på tiltakets innretning, med de 12 øktene som en kjerne i kursmanualen, og at dette gir dem større trygghet i møte med egne utøvere. Flere understreker også viktigheten av initiativer som CBIM, for å gjøre ishockey til en arena der utøverne får muligheten til å uttrykke seg mer autentisk.

De sterke sjelene i laget, de sier veldig mye, men ikke nødvendigvis de rette tingene. Vi har også de som aldri sier noe, men som har en mening. Altså, det er vel stort sett litt den samme som sier ifra om ting. Nå synes jeg det er flere, men om det er forandret nå i forhold til forrige sesong [...] det er litt vanskelig å si om det har noe med individuell utvikling over sommer i fjor til høsten i år, eller om det er coaching boys som har gjort det. Det synes jeg er litt vanskelig, men jeg vil i hvert fall tro at det her har bidratt til at flere tør å si ifra litt da. For det jeg har hørt er at det blir sagt ifra, i større grad nå enn forrige sesong (Info. 2I).

Det at utøverne tør «å si ifra» og at de har «blitt litt tryggere på hverandre» (Info. 4I) er noe flere peker på som en mulig virkning av programmet. I lys av det vi blir fortalt om at miljøet og kulturen i ishockey for flere både kan fremstå og oppleves røft, kan det synes som at det at flere som tør å ta ordet i utøvergruppen, av noen tolkes dette som at lagmiljøet har blitt sunnere, og kanskje også mer romslig. Flere fremhever at programmet kan bidra til at utøverne forstår at alle er ulike, og har ulike styrker som kan være nyttig for laget.

De er jo allerede så tøffe og barske i 12–13 års alderen, så forståelsen for andre kanskje. Kanskje skjønner flere at de ikke må være tøffest for å være en del av gruppen, altså at man kan være som man selv vil, og som man selv er. Jeg må ikke være tøffest. Jeg må ikke ha den største køllen til 3 000 kr. Jeg må ikke være den høyeste. Jeg må ikke være den som tåler mest. Man er liksom fortsatt en viktig brikke i et system, for at vi skal få den kampen til å funke (Info. 2I).

Med utgangspunkt i den konteksten trenere og klubbledere opererer i og den forståelsen av programmets formål som legges til grunn, må betraktningene trenere og klubbledere har om virkning av kurset, sees i lys av dette. I tillegg må virkningen av kurset sees med utgangspunkt i det som har vært Reforms formål med CBIM. I tillegg må virkningen av kurset sees med utgangspunkt i det som har vært Reforms formål med CBIM: Å gi trenere i ulike idretter opplæring og kompetanse i hvordan de bedre kan snakke med gutter om temaer som; personlig respekt, følelser, konflikthåndtering, kjærestevold, samtykke og seksuell helse.

Fra Reforms perspektiv er målet med CBIM å skape større åpenhet rundt temaer som sjelden diskuteres blant gutter og unge menn, samt å bidra til å utvide det vi har beskrevet som et begrenset handlings- og mulighetsrom. Dette fremstår også som noe trenerne og klubblederne er opptatt av. Samtidig, som vi tidligere har påpekt, synes trenerne og klubblederne også å være opptatt av å sikre bedre prestasjoner på banen, noe som kan bidra til å snevre inn gutters handlings- og mulighetsrom. På våre spørsmål om hvordan utøvergruppen har respondert på de ulike øktene svarer en trener som følger.

Det har ikke vært så mye sånn diskusjon inne i gruppa. Mest svar tilbake til meg. Men det er alltid kanskje noen som slenger seg på med noen meldinger til hverandre, liksom hvis det er noe. For meg kan det være riktig og feil svar, men bare at det er noen som sier noe, så er det kanskje en til som legger til noe, enten om det er seriøst eller useriøst (Info. 11).

Om utøverne har opplevd å få noe ut av det de har vært med på eller ikke er ikke noe vi i denne rapporten kan vurdere, i og med at vi selv ikke har snakket med dem. At trenerne og klubblederne selv mener at det har kommet noe godt ut av å være med i piloteringen, må likevel kunne tillegges vekt. Som det blir nevnt

i flere av intervjuene tilbringer både trenere og utøvere mye tid sammen, fordi ishockey som aktivitet krever det. Å kunne virke inn i denne dynamikken har de som har hatt ansvaret for øktene, satt pris på.

Vi skal jo også utvikle personer og individer. Det ligger jo et ganske stort ansvar på treneren, og det er jo spesielt i ungdomsårene som kanskje er det viktigste i en ishockey spillers karriere da, hvor man skal formes som hockeyspiller, men også som individ (Info. 31).

Basert på de mange positive tilbakemeldingene trenere og klubbledere ga oss, ble vi i intervjuene også opptatt av om de ulike klubbene hadde jobbet med CBIM på andre måter enn opprinnelig tenkt. Om flere ressurspersoner i klubben hadde blitt informert eller om andre lag hadde blitt involvert, var derfor et spørsmål vi stilte. En av klubblederne kunne fortelle følgende.

Vi har delt det med hele klubben, at vi driver med da, at vi har fokus på akkurat det der. Det har vi. Vi har ikke jobbet med noe utover det ennå, mot noen sponsorer eller noe sånt noe. Det har vi ikke jobbet med enda. Men vi ønsker jo at det blir en del av virksomheten vår, at det er temaer vi tar opp i den alderen, og at vi jobber systematisk og seriøst med da (Info. 41).

På spørsmål om trenerne/klubblederne så for seg at også flere klubber kunne være interessert i å bli informert og/eller inkludert påpekte samme informant at han synes at CBIM burde bli spredd til flere i ishockeymiljøet.

Jeg tror dette må inn i idretten på en måte. Om det tas litt av gangen, eller om det dyttes inn som et hovedtema. Det skal ikke jeg si noe om, men at det i hvert fall blir kanskje en del av Norges ishockeyforbund arbeid, og fletter det inn i sine allerede eksisterende greie hvor de går inn på hver enkelt coach og passer på, fordi trenerkursene er obligatoriske. Og

da har du også dialogen med trenerne da som tar kurset. Spesielt i dagens lys, i forhold til alt som dukker opp rundt toppidrettsutøvere. Så kan trenere kanskje ta med seg disse tingene på en bra måte da, uten å kanskje være bevisst på at de gjør det, og sånn sett kanskje det er en del ting som kan fungerer bedre (Info. 4I).

En annen klubbleder kommer også inn på tilsvarende poenger.

Forbundet, de jobber jo veldig nå med kursing. Altså holdningsendringer og kursing rundt trenere i klubbene da. I forhold til hvordan vi mener ting skal være, men da snakker vi mer hockeymessig og alt sånt noe. Så, hvis man hadde fått litt sånne tanker som dette [CBIM] inn her kanskje, til en viss grad i forhold til trenerkurs, så vil man jo nå veldig mange klubber gjennom trenerne da. Så det kunne jo vært noe ishockeyforbundet kunne ha bidratt med da (Info. 2I).

Alt i alt er det som tidligere påpekt en gjennomgående positiv holdning blant klubbene og enkeltpersonene som har vært involvert i piloteringen av CBIM. Ingen av de vi har snakket med stiller seg uforstående til at klubbene skal jobbe med tematikker som programmet tar opp, ingen stiller seg heller uforstående til at idretten eller ishockeyen i seg, har et ansvar utover det mer idrettsspesifikke. At idretten som sådan og ishockeymiljøet utover enkelte klubber bør involveres, er det også stemning for. CBIM som både direkte og mer indirekte ansvarliggjør trenere og klubber utover det idrettsspesifikke virker med andre ord å være et velkomment tilskudd. Hvorvidt programmet på kortere eller lengre sikt har potensialet til å bidra til å sikre gutter et større handlings- og mulighetsrom, er noe vi vil diskutere i neste kapitel. I det siste kapitlet (kapitel 5) peker vi på noen oppmerksomhetspunkter som Reform, klubbene og trenerne forhåpentligvis vil oppleve som nyttige.

Diskusjon og oppsummering av resultater

Som vi beskriver i kapitel 2, har vi i arbeidet med denne rapporten vært opptatt av å orientere oss mot det de involverte aktørene erfarer, men også spenningene og verdiene som er i spill (Stake, 2004, s. 86). Tilnærmingen har gitt oss innblikk i programmets muligheter og begrensninger, og også innblikk i hvordan CBIM har blitt tatt imot i en ishockeykontekst. At CBIM per tid består av et to timers kurs for trenere (og klubbledere), og deretter 12 økter à ca. 15 minutter med utøvere, tilsier at dyptgripende endringer er vanskelig å oppnå. Samtidig, basert på det klubbledere og trenere har delt med oss, synes CBIM å ha satt spor, både blant de som har hatt ansvaret for piloteringen i klubb, og indirekte, basert på det vi har fått innsikt i, blant utøvere. I denne delen av rapporten diskuterer vi våre intervjudata i lys av Connells teori om hegemonisk maskulinitet, og det vi har omtalt som omsorgsfull maskulinitet, for å undersøke den mulige virkningen CBIM kan få, i en norsk idrettskontekst.

Spenninger i møte mellom ulike logikker

Teorier om maskulinitet(er) og makt kan bidra til å belyse hva som skjer når en kontekst, som i stor grad har vært dominert av det Connell (1995) omtaler som hegemonisk maskulinitet (se f.eks. Allain, 2008, Alsarve, 2021 Tjønndal et al., 2022), utfordres. Reformers overordnede mål med programmet – og piloteringen av CBIM i tre ishockeyklubber – er å utfordre tradisjonelle og skadelige maskulinitetsnormer, samtidig som alternative maskulinitetsformer med vekt på empati, emosjonell åpenhet og respekt for andre, løftes frem. I vår diskusjon forsøker vi å holde fast i denne spenningen, som vi også kan betrakte som et møte mellom to ulike logikker, den hegemoniske maskuliniteten på den ene siden, og den omsorgsfulle maskuliniteten på den andre siden. Som Wojnicka og de Boise (2025) påpeker forutsetter omsorgsfull maskulinitet en bevisst avvisning av tradisjonelle

maskuline trekk som dominans, konkurranse og følelsesmessig distanse – noe vi i vår analyse av intervjudata har hensyntatt.

Som de ansvarlige i Reform peker på, er programmet CBIM i en norsk kontekst under utvikling. Piloteringen har hatt som formål å teste ut hvordan programmet best kan uformes og implementeres i en norsk idrettskontekst. Reform har et klart mål for utformingen av den norske versjonen: den skal i mindre grad enn det opprinnelige programmet, som er utviklet i en nordamerikansk kontekst, fremstå som et «pekefinger-program» og ha mindre fokus på voldsproblematikk. Våre vurderinger er at dette målet kun i noen grad er oppnådd. Gjennomgangen av de 12 øktene viser at disse langt på vei tar opp de mer problemorienterte sider ved gutters liv, fremfor at gutters kjønnede handlings- og mulighetsrom problematiseres. Tradisjonelle maskulinitetsnormer er ofte knyttet til vold og dominans, noe som kan bidra til normalisering av voldelig atferd, seksuell trakassering og overgrep. Dette er viktig å sette fokus på. Samtidig er det viktig å ha med seg at dette også kan innebære en form for stigmatisering av gutter og/eller at det kan bidra til en opprettholdelse av essensialistiske forståelser av gutter som kjønnede subjekter. Til tross for at de involverte klubblederne og trenerne ikke har kommentert dette spesifikt, mener vi det er viktig at Reform ser nærmere på dette. Hvis målet er, via et trenerledet forebyggingsprogram, å utvide gutters handlings- og mulighetsrom, bør temaene som tas opp i større grad reflektere normene og forventningene gutter møter, som bygger opp under en ide om at gutter/unge menn skal være «det første kjønn», som nettopp vektlegger styrke, selvstendighet, emosjonell kontroll, forsørgerrolle og dominans, som viktig for «å passe inn». I tråd med Connells teori om *hegemonisk maskulinitet* kan slike normer og forventninger på lengre sikt bli en tvangstrøye, noe gutter/unge menn vanskelig kan leve opp til, som igjen kan bidra til psykisk uhelse, og utenforskap. Å være «det første kjønn» kommer ikke uten kostnader for den enkelte. Dette kan den norske versjonen av CBIM bidra til å

problematisere. Mannlige trenere, som selv har gjennomgått en reise i dette landskapet, kan ta i bruk egne erfaringer i møte med «sine» utøvere, og snakke om at det å leve opp til idealet om å være «det første kjønn», for de aller fleste er en utfordring, og kanskje heller ikke ønskelig. Det er et behov for å vurdere hvorvidt formålet med den norske versjonen av CBIM samsvarer med innholdet i øktene, utformingen av kurset for klubbledere og trenere, og kurshåndboken.

Som kapitelet om de ulike aktørenes forståelse av formålet med programmet viser, er det en viss diskrepans i denne forståelsen. Til tross for at utformingen av den norske versjonen av CBIM etter våre vurderinger har et større «pekefinger-fokus» enn det Reform kanskje har ønsket seg, er Reforms formål med programmet, slik vi har tolket det, likevel å bidra til en bevisstgjøring omkring hegemonisk maskulinitet, til tross for at begrepet ikke nevnes. Ser vi igjen til øktene er mange av disse formet, med det vi har omtalt som et «pekefinger-fokus», som går i rette med de mer problematiske sidene ved guttekulturen i dag. Samtidig som dette kan virke stigmatiserende, og kan bidra til å opprettholde et bilde av at gutters atferd underbygger patriarkalske tendenser, er dette også forhold som må adresseres. Trenerne og klubblederne som har vært involvert virker å forstå formålet med CBIM på en noe annen måte. De har med andre ord ikke de problematiske sidene ved tradisjonelle maskulinitetsidealer som sitt hovedfokus. Snarere er det de mulige positive ringvirkningene programmet kan ha for lagkultur og prestasjoner på isen, som blir trukket frem. Av trenerne og klubblederne blir det å være tøff og røff langt på vei fremstilt som ishockeyidrettens «natur», noe som blir «feiret» og noe som kreves. At dette på beste mulig måte må takles og håndteres og at CBIM i denne sammenheng kan bidra til å skape et bedre lagmiljø, står sentralt i det klubblederne og trenerne deler med oss. At forståelsen av formålet med programmet også knyttes til de positive ringvirkningene programmet kan ha for prestasjoner på isen, er naturlig. Men, dersom ishockey som aktivitet forut-

setter hegemonisk maskulinitet på banen, vil det for mange være utfordrende å utøve en aktiv motstand mot denne utenfor banen. Særlig for gutter i alderen 13–16 år.

Til tross for at enkelte forskere har pekt på at en mer åpen og inkluderende maskulinitet har slått rot i flere idrettsmiljøer (Anderson, 2009; Hjelseth og Tjørndal, 2016), kan det basert på det trenere og klubbledere har delt med oss, se ut som at man i en ishockeykontekst fortsatt bidrar til å opprettholde hegemonisk maskulinitet. Å utfordre hegemonisk maskulinitet i en idrettskontekst kan i noen grad synes å virke som en trussel mot prestasjons- og konkurranselogikken. For enkelte er denne logikken vanskelig å se forbi, fordi idrett nettopp handler om å «måle krefter». Noe som igjen kan bidra til at hegemonisk maskulinitet i en idrettskontekst institusjonaliseres, og at det nødvendige oppgjøret med patriarkalsk makt og privilegier uteblir. Som Wojnicka og de Boise (2025) har påpekt finnes det en risiko for at alternative maskulinitetsformer kan bli overfladisk eller strategisk brukt, uten at det nødvendigvis utfordrer dypere kjønnsstrukturer. Noe Reform synes å ønske at CBIM skal bidra til, jmf. temaene øktene tar opp. Omsorgsfull maskulinitet forutsetter en bevisst avvisning av tradisjonelle maskuline trekk som dominans, konkurranse og følelsesmessig distanse, noe som kan synes å være vanskelig å få realisert dersom ikke den norske versjonen av CBIM problematiserer hva hegemonisk maskulinitet er. Snarere er det et behov for at dette blir kommentert og problematisert både i forbindelse med opplæringen av trenere og klubbledere, og som en tematikk i møte med utøverne. Ikke at begrepet hegemonisk maskulinitet skal tas i bruk, men at implikasjonene av hegemonisk maskulinitet på en tydeligere måte adresseres, slik at de involverte kan bli bevisstgjort hva som kreves for at omsorgsfull maskulinitet etableres som en del av ishockeykulturen.

Motivasjonen bak deltagelse i programmet for trenere og klubbledere virker langt på vei å henge sammen deres forståelse

av formålet med programmet. På den ene siden er det flere som peker på at de ser hvor krevende det kan være å være ung gutt i dag, særlig i en ishockeykontekst. På den andre siden, som vi også omtalte i forgående avsnitt, fremheves det at ishockeykonteksten har sine spesielle betingelser som det kan å være vanskelig å utfordre – det er en høyhastighetsidrett og den krever mye utstyr. Til en viss grad kan det se ut til at CBIM, slik målsettingen med programmet i norsk kontekst er formulert, kan være utfordrende å nå frem med i sin helhet, i en ishockeykontekst. Noe som kan henge sammen med effektiviteten programmet anlegger, særlig når det gjelder kursingen av trenerne og klubblederne. Som tidligere omtalt har Reform valgt å være ydmyke ovenfor den hektiske hverdagen idrettsledere og trenere har, ved å legge opp til et to timers kurs (på Teams) for trenere og klubbledere. At Reform i så liten grad som mulig ønsker å ta tiden fra klubbens «egentlige» oppgaver og/eller det som i idrettssammenheng gjerne blir omtalt som kjerneoppgaver (Heian, et al., 2025) er forståelig. Samtidig er det her viktig å trekke på det klubbledere og trenere selv påpeker, at de langt på vei, og i større grad enn det Reform kanskje har forutsett, er svært positive til også å jobbe med det de påpeker er et samfunnsansvar. Som en av informantene selv sier: *«Vi skal jo også utvikle personer og individer» (Info. 3I).*

At det faktisk finnes en motivasjon for å se «hele utøveren» og for å påta seg et samfunnsansvar, er noe Reform bør utnytte. Dette kan tolkes som et tegn på at det også parallelt med den hegemoniske maskuliniteten finnes en omsorgsfull maskulinitet blant klubbledere og trenere. De har selv erfart hvor tøft det kan være å være «ishockeygutt», samtidig må de for å utfordre dette, utstyres med den riktige kompetansen. CBIM er et tiltak som også inkluderer gutter og menn som en del av likestillingsarbeidet, noe Mannsutvalget (NOU 2024:8) har påpekt er nødvendig dersom tradisjonelle maskulinitetsnormer skal utfordres. Vår vurdering er at dette må inkluderes som et viktig budskap i programmet. Årsaken til at en ekstern aktør som Reform blir noe beskjedne i sin tilnærming kan være flere.

At likestillingsarbeid historisk sett har hatt hovedfokus på å fremme kvinners rettigheter og muligheter, kan være en. At initiativer som inkluderer menn og gutter i likestillingsarbeid ofte kan møte kritikk, fordi de kan oppfattes som å ta fokuset vekk fra kvinner og jenters utfordringer, kan være en annen. Å være en aktør som fremmer et alternativt perspektiv, kan i noen grad være utfordrende for de to fra Reform. Som de selv nevner mottar de ikke alltid positiv respons når prosjekter de jobber med skal presenteres for offentligheten. Erfaringer fra andre tilsvarende programmer forsøkt implementert i idretten, som «Trygg på trening» utviklet av Redd Barna, tilsier at Reform kan tillate seg å ta noe mere «plass» (Sogn, et al., 2024). At kunnskap og kompetanse om gutters situasjon er velkomment, sett fra klubblederes og treneres ståsted, er vår klare oppfatning.

I etterkant av intervjuene vi gjennomførte reflekterte forskerne sammen over at det opplevdes vanskelig å få trenere og klubbledere til å svare på følgende spørsmål: «Har du selv reflektert over gutteproblematikk og gutters situasjon i Norge i dag forut for kurset?». Den mulige tolkningen av at dette virket vanskelig å reflektere omkring, er at dette for mange fortsatt er en fremmed tematikk, dette til tross for flere tiår med mannsforskning/ maskulinitetsforskning, og også eksistensen av likestillingssentre som Reform, i tillegg til at det har vært nedsatt to mannsrolleutvalg/mannsutvalg. En annen forklaring kan være at menn gjerne unngår å delta i tiltak som omhandler kjønn og likestilling fordi det kan oppleves som en erkjennelse av svakhet, noe som bryter med tradisjonelle maskuline idealer. Samtidig som Reform kan møte på enkelte barrierer, kan CBIM også bidra til å bryte barrierer. Dersom Reform med CBIM ønsker å nå frem med sitt budskap, er vår oppfordring å tørre å ta noe mer tid fra ressurspersoner i idretten, for å sikre at opplæringen av trenerne kan gå noe mer i dybden. Dette er noe trenere og klubblederne som har vært involvert i piloteringen av CBIM, er positive til. Flere fremhever at ønsket virkning av å delta i piloteringen av CBIM er å sikre at utøverne får anledning til å uttrykke seg autentisk, i et trygt miljø. For at idretten skal bli mer inkluderende har det blitt

pekt på at en mer omsorgsorientert tilnærming er nødvendig, kombinert med strukturelle endringer (Augestad, et al., 2021; Gils, et al., 2021), dette bør komme klart og tydelig frem i den norske versjonen av CBIM.

Oppsummert viser trenernes erfaringer at gjennomføringen av programmet har vært å stå i et spenn mellom muligheter og utfordringer. Utøvergruppen har vist variasjoner i deltakelse og modenhet, noe som har påvirket kvaliteten på samtalene og diskusjonene. Trenerne fremhever samtidig at den strukturerte kursmanualen har gitt dem trygghet og fungert som en støttende ramme i en ellers uvant rolle. Alt i alt peker dette på viktigheten av både tydelige retningslinjer og fleksibilitet, slik at programmet kan tilpasses ulike grupper og situasjoner. Trenerrollen i norsk idrett er i stadig utvikling, med økende krav om å ta kloke, verdibaserte beslutninger som er tilpasset både konteksten og utøvernes behov (Gagnås, et al., 2025). En trener, som ofte tilbringer mange timer daglig med utøverne og bygger et tillitsforhold over tid, har en unik mulighet til å skape et tryggere miljø i utøvergruppen. Ved å introdusere temaer som berører livet både på og utenfor banen, kan treneren bidra til at utøverne blir sett som hele mennesker, ikke bare for sine prestasjoner på banen. Etter hendelser som selvmord blant ishockeyspillere, kan det se ut til at også ishockeyklubber og trenere ser viktigheten av å ivareta hele individet, ikke bare «spilleren». Samtidig står treneren og klubbene på skuldrene til en kultur, som ifølge dem selv og andre «... contributes to the current hegemony of men and masculinities» (Alsvarve og Johansson, 2022, s. 54). Dette tilsier at det er viktig og nødvendig at det ikke kun er treneren og/eller klubbene som blir stående igjen alene med ansvaret for å uttrykke omsorgsfull maskulinitet. Vi vil komme nærmere tilbake til ishockeymiljøets og idrettens overordnede ansvar, i neste avsnitt.

Praktiske forhold og CBIM sin fremtid i en norsk idrettskontekst

Oppsummert viser trenernes og klubbledernes erfaringer at selv om motivasjonen for å gjennomføre et program som CBIM er til stede, spiller praktiske faktorer en avgjørende rolle for suksess. Timing fremstår som en kritisk dimensjon, både når det gjelder valg av riktig aldersgruppe og tilpasset tidspunkt i en travel idrettshverdag. Tilgang til egnede lokaler, fasiliteter og muligheten til å planlegge har også hatt stor betydning for trenernes opplevelse av programmet. Samtidig peker refleksjonene på behovet for forbedringer, spesielt i form av tydeligere informasjon og bedre forberedelser før oppstart. Dette understreker at selv med høyt engasjement kreves nøye tilrettelegging og fleksibilitet for å sikre at CBIM kan integreres og fungere optimalt i klubbens daglige drift.

Nevnte utfordring henger sammen med en annen tematikk vi også ser blir problematisert i intervjuene, særlig blant de som selv har hatt ansvaret for å gjennomføre programmet med utøverne. Dette handler om klubbens involvering for øvrig, at de som opprinnelig har takket ja til å pilotere programmet sikrer at trenere eller andre ressurspersoner som skal gjennomføre programmet, har tilstrekkelig støtte i klubb. At trenere blir stående «alene» med et ansvar som hele klubbmiljøet egentlig burde vært involvert i, fant vi også i vårt følgeforskningsprosjekt om Trygg på trening med Redd Barna. Her påpekte vi at en ansvarliggjøring av klubbens ledelse var nødvendig, slik at den enkelte trener ikke blir alene med det samfunnsansvaret klubben har påtatt seg (Sogn, et al., 2024). At en eller et mindre antall trenere fra en klubb gjennomfører CBIM er ikke det samme som at klubben har kjennskap til programmet. Ledelsens ansvar for å gjøre CBIM kjent i klubb gjennom lagledermøter, trenermøter

og lignende vil være et viktig videre steg, noe også Reform kan ta opp i introduksjonskurset for trenere og klubbledere. Å utfordre hegemonisk maskulinitet som den «normale» standarden og fremme mangfoldige uttrykk for maskulinitet som igjen kan bidra til å redusere og/eller forebygge for psykisk uhelse blant gutter/ unge menn, krever at et kollektiv av ressurspersoner bidrar.

Alt i alt er det som tidligere påpekt en gjennomgående positiv holdning blant klubbene og enkeltpersonene som har vært involvert i piloteringen av CBIM. Ingen av de vi har snakket med stiller seg uforstående til at klubbene skal jobbe med tematikker som programmet tar opp, ingen stiller seg heller uforstående til at idretten eller ishockey, må ta et ansvar utover det mer idrettsspesifikke. At idretten som sådan og ishockeymiljøet utover den enkelte klubb bør involveres, er det også samstemthet rundt. CBIM som både direkte og mer indirekte ansvarliggjør trenere og klubber utover det idrettsspesifikke virker med andre ord å være et velkomment tilskudd. Hvorvidt programmet på kortere eller lengre sikt har potensialet til å bidra til å gi gutter et større handlings- og mulighetsrom, avhenger av at idretten ser utfordringene i at idrett langt på vei, bidrar til å reproducere hegemonisk maskulinitet. Virkningen av et program som CBIM må vurderes i lys av den kontekst programmet implementeres i, det vil si i lys av de institusjonaliserte praksisene, tenke- og væremåtene som preger idrett mer

overordnet. I Mannsutvalgets rapport (NOU 2024:8) påpekes det som nevnt, at likestillingsutfordringer gutter og unge menn møter, henger sammen med trange kjønnsroller som begrenser gutters handlings- og mulighetsrom. Trange kjønnsroller har også blitt tematisert av idrettsforskere. Blant annet har det blitt påpekt at inndelingen i jente- og gutteklasser fra tidlig alder kan hemme utviklingen av relasjoner på tvers av kjønn (Seland, et al., 2019), i tillegg til at en slik inndeling kan bidra til å forsterke en binær forståelse av kjønn. Som vi også har sett er et viktig formål med CBIM, for Reform sin del, og bidra til å «åpne opp» en slik kultur. Basert på den innsikten vi har fått gjennom samtaler med klubbledere og trenere, ser vi et potensial i CBIM som kan bidra til dette. I denne sammenheng vil vi peke på en siste utfordring. At maskulinitets- og likestillingsforskningen ofte blir værende i akademiske miljøer og sjelden formidles til praktikere som trenere, klubber og/eller idretten for øvrig, kan også bidra til at Reform ikke når helt ut med sitt budskap. Det er ofte svak kobling mellom forskere og de som arbeider direkte med menn og gutter, noe som fører til at forskningen ikke blir oversatt til praktiske tiltak, og at praktikere ikke bidrar til å informere forskningen om hva som trengs. At det over tid har manglet retningslinjer og politikk som kan bidra til å løfte tematikken i idretten mer overordnet, vil også kunne utgjøre en barriere for at Reform og CBIM får den oppmerksomheten det fortjener.

Oppmerksomhetspunkter

Så og si alle som har vært involvert i piloteringen av CBIM, mener at programmet er et viktig tiltak og understreker betydningen av å gjøre ishockey til en arena der utøvere kan være hele, autentiske selv. Videre påpekes det at idretten har et ansvar for å bidra til en mer helhetlig tilnærming til utøvere, samt å sikre at miljøet inkluderer alle. Basert på disse tilbakemeldingene vurderer vi at CBIM kan være et verdifullt verktøy for å gi gutter i ishockey større handlings- og mulighetsrom. Samtidig ser vi behovet for visse justeringer i programmet for å optimalisere dets effekt. I dette siste kapittelet presenterer vi punktvis forhold som Reform, klubbene og trenerne bør være oppmerksomme på i det videre arbeidet med CBIM. I tillegg presenterer vi noen tanker om behovet for videre forskning. Vi starter med å trekke frem et overordnet tema som vi mener aktørene involvert i den videre implementeringen av CBIM bør ha særlig fokus på:

Hegemonisk maskulinitet dominerer ofte som det «aksepterte» idealet for gutter i mange miljøer, inkludert idretten. Gutter som viser omsorg eller sårbarhet risikerer å bli møtt med latterliggjøring, ekskludering eller kommentarer som utfordrer deres maskulinitet. Frykten for stigmatisering kan føre til at de undertrykker omsorgsfulle sider av seg selv, selv om de egentlig ønsker å uttrykke dem. Denne spenningen kan etterlate gutter fanget mellom ønsket om å beskytte sitt «maskuline image» og behovet for å være tro mot egne følelser. Resultatet kan være økt stress, angst og psykiske helseproblemer, fordi gutter ofte mangler rom for å bearbeide eller dele følelsene sine. For å skape et større handlings- og mulighetsrom for gutter i idrett, er det derfor avgjørende å problematisere spenningene mellom disse motstridende normene og forventningene.

Oppmerksomhetspunkter – Reform

Kontekstsensitive tiltak: Idretten, og i særlig grad ishockey, preges ofte av hegemonisk maskulinitet. Reform møter altså på en kultur som i liten grad har tatt et oppgjør med en logikk som

tradisjonelt har fremmet patriarkalsk makt og privilegier. For å sikre best mulig virkning av CBIM er dette en overordnet tematikk Reform bør inkludere som en del av opplæringen av trenere og klubbledere.

Programevaluering: Basert på vår forskning kan det synes som at Reforms mål om å sikre gutter større handlings- og mulighetsrom ikke fullt ut blir realisert. Dette henger i hovedsak sammen med hvordan de ulike temaene står i forhold til Reform ønske om et mindre «pekefinger-fokus». Vår oppfordring er at temaene som er valgt ut nøye gås igjennom for å sikre at programmet i større grad hensyntar utfordringene gutter møter i et kjønns- og likestillingsperspektiv.

Tidsbruk: Vi peker på at tematikken trenerne skal snakke med sine utøvere om kan være krevende, både for trenerne selv, men også for utøverne. For at trenerne skal få nok innsikt i, og kunnskap om spenningene gutter i dag står ovenfor, mener vi at Reform bør sikre seg noe mer tid med trenerne (evt. også klubblederne) i forkant av at CBIM gjennomføres i klubb.

Oppmerksomhetspunkter klubber/klubbledere

Kultur: CBIM er ment å utfordre en kultur som kan være utfordrende for gutter/unge menn å håndtere. I et prestasjons- og konkurranseorientert miljø kan det være utfordrende, men ikke umulig, å få til at en omsorgsfull maskulinitet får rom. Overordnet er dette noe klubber/klubbledere bør være klar over.

Tidsbruk: Dersom klubber/klubbledere ønsker å sikre gutter/unge menn rom for å være hele seg i en ishockeykontekst, bør tiden som avsettes til denne delen av «lagarbeidet» prioriteres. Det er i denne sammenheng avgjørende at CBIM eies av hele klubben og virker ut i klubbens overordnede verdierarbeid.

Støtte til trenere: Trenerne som har hatt ansvaret for å gjennomføre CBIM med sine utøvere peker på at de kan ha opplevd å bli

stående noe alene med ansvaret for gjennomføringen. Her er det viktig at klubben/klubblederen følger opp og bistår, slik at treneren opplever støtte gjennom perioden CBIM implementeres. Også treneren kan ha behov for støtte i og med at CBIM også for dem er nytt og i noen grad utfordrende.

Oppmerksomhetspunkter trenere/andre ressurspersoner

Kultur: Også de som har selve ansvaret for å «undervise» i tematikkene som inngår i CBIM bør sikre seg nok innsikt i den kulturen ishockey tradisjonelt har fremmet. Å selv utøve omsorgsfull maskulinitet er i praksis den viktigste oppgaven treneren har, gitt at også treneren ønsker å gi guttene de har ansvaret for større handlings- og mulighetsrom.

Samarbeide med klubben: Kommunikasjonen mellom trener og klubb er som tidligere nevnt avgjørende for at CBIM skal kunne virke slik intensjonen er. I denne sammenheng er det også viktig at treneren gir uttrykk for hva slags støtte hen trenger fra klubben, for at gjennomføringen av CBIM skal bli så optimal som mulig.

Egenomsorg: Mange av temaene CBIM tar for seg handler også indirekte om treneren selv. For at treneren skal kunne virke som den beste utgaven av seg selv ovenfor «sine» utøvere er det viktig at treneren selv ber om støtte og hjelp der det er behov for det.

Forslag til videre forskning

Spørsmål som kan stå sentralt i videre forskning på CBIM:

Gir programmet større handlings- og mulighetsrom for gutter – eller opprettholder programmet et «problemfokus»?

Har programmet en overordnet virkning på hvordan trenere tilnærmer seg sine utøvere, og bidrar deres deltakelse i programmet til å utvikle en mer omsorgsfull kultur som utfordrer hegemoniske forståelser av maskulinitet?

Gir programmet åpninger for alternative måter å være gutt på?

Litteraturliste

- Allain, K. A. (2008). «Real fast and tough»: The construction of Canadian hockey masculinity. *Sociology of Sport Journal*, 25(4), 462–481. <https://doi.org/doi.org/10.1123/ssj.25.4.462>
- Alsarve, D. (2021). The need for a violence prevention programme in ice hockey: A case study on how hegemonic masculinity supports and challenges violent behaviour in Swedish ice hockey. *European Sport Management Quarterly*, 21(2), 218–236.
- Alsarve, D., & Angelin, M. (2020). 'It's freer and easier in a changing room, because the barriers disappear...' a case study of masculinity ideals, language and social status amongst Swedish ice hockey players. *European Journal for Sport and Society*, 17(1), 26–46.
- Alsarve, D., & Johansson, E. (2021). A gang of ironworkers with the scent of blood: A participation observation of male dominance and its historical trajectories at Swedish semi-professional ice hockey events. *International Review for the Sociology of Sport*, 57(1), 54–72. <https://doi.org/10.1177/1012690221998576> (Original work published 2022)
- Anderson, E. (2009). Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities. Routledge.
- Augestad, P., Hemmestad, L., Gils B. & Thoresen, T. (2021). Omsorg som barriere, som kompetanse og som prestasjonsressurs, i *Idrett, kjønn og ledelse: Festskrift til Jorid Hovden*, ed. A. Tjønndal. Fagbokforlaget.
- Bakken, A. (2022). Ungdata 2022. Nasjonale resultater. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3011548/NOVA-rapport-5-2022.pdf?sequence=5>
- Boyle, M.V. (2002). «Sailing twixt Scylla and Charybdis»: negotiating multiple organizational masculinities. *Women In Management Review* 17 (3–4): 131–141. <https://doi.org/10.1108/09649420210425273>
- Connell, R. W. (1995). Masculinities. Routledge
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829–859.
- Espedalen, L. E., og Seippel, Ø. (2022). Dropout and social inequality: young people's reasons for leaving organized sports. *Annals of Leisure Research*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/11745398.2022.2070512>
- Folkehelseinstituttet. (2025). Fortsatt høye selvmordstall. <https://www.fhi.no/nyheter/2025/fortsatt-hoye-selvordstall/>
- Gagnås, H.L., Sogn, H., Gjesdal, S. og Bjørndalen, C.T. (2025). Treneren i sentrum! En tverrfaglig kunnskapsoppsummering. Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett. Norges idrettshøgskole.
- Gärtner, M., Schwerma, K., and Beier S. (2007). FOCUS Fostering Caring Masculinities Documentation of the German Gender Expert Study. *Exp-Germ*
- Gils, B, Liv Hemmestad, Trine Thoresen & Pål Augestad (2021). Til topps på bekostning av kjønnsbalanse? Rekrutteringsmekanismer og underrepresentasjon av kvinnelige veiledere i et toppidrettstreningsprogram, i *Idrett, kjønn og ledelse: Festskrift til Jorid Hovden*, ed. A. Tjønndal. Fagbokforlaget.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). Fourth generation evaluation. Sage.
- Heian, M.T., Strandbu, Å., Berge, O.K., Sogn, H. og Haugsevje, Å.D. (2024). Trygge arenaer? Skeives erfaringer i idretten. Telemarksforskning og Forskningscenter for barne- og ungdomsidrett (FOBU), Norges idrettshøgskole.
- Hjelseth, A., & Tjønndal, A. (2016). Sink or swim? -Håndtering av maskulinitet og intimitet i herrefotball. *Sosiologisk tidsskrift*, 24(2), 79–100.
- Hjelseth, A., Thing, L., & Tjønndal, A. (2024). Idrettssosiologi. Fagbokforlaget.
- Holter (2003). Can men do it? Men and gender equality – the Nordic experience. Nordic council of ministers.

- Lareau, A. (2021). *Listening to people: A practical guide to interviewing, participant observation, data analysis, and writing it all up*. University of Chicago Press.
- Lennon, K, og Alsop, R. (2020). *Gender Theory in Troubled Times*. Polity Press, UK.
- Madsen, O. J. (2018). *Generasjon prestasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Messner, M. A. (1990). Men studying masculinity: Some epistemological issues in sport sociology. *Sociology of Sport Journal*, 7(2), 136–153.
- Miller, E., Tancredi, D. J., McCauley, H. L., Decker, M. R., Virata, M. C. D., Anderson, H. A., O'Connor, B., & Silverman, J. G. (2013). One-Year Follow-Up of a Coach-Delivered Dating Violence Prevention Program: A Cluster Randomized Controlled Trial. *American Journal of Preventive Medicine*, 45(1), 108–112. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2013.03.007>
- Miller, E., Tancredi, D. J., McCauley, H. L., Decker, M. R., Virata, M. C. D., Anderson, H. A., Stetkevich, N., Brown, E. W., Moideen, F., & Silverman, J. G. (2012). «Coaching Boys into Men»: A Cluster-Randomized Controlled Trial of a Dating Violence Prevention Program. *Journal of adolescent health*, 51(5), 431–438. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.01.018>
- Nayak, A. (2023). Decolonizing Care: Hegemonic Masculinity, Caring Masculinities, and the Material Configurations of Care. *Men and Masculinities*, 26(2), 167–187. <https://doi.org/10.1177/1097184X231166900> (Original work published 2023)
- Nerheim (1995). *Vitenskap og kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget
- Norges idrettsforbund og Olympiske og paralympiske komité. (u.å). *Visjon og mål*. <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/horinger/spillemiddelsoknaden-2024/visjon-og-mal/>
- Norges ishockeyforbund. (2024). *Strategiplan for norsk ishockey 2024–2030*. <https://www.hockey.no/contentassets/53eb4a8244cc431985f11b70d445e586/nihf-strategiplan-2024-2030-1.pdf>.
- NOU 2024:8. *Likestillingens neste steg*. Mannsutvalget. NOU 2024: 8
- O'Sullivan, M., & Bjørndal, C. T. (2024). Reconceptualising Constructive Alignment within the epistemological distinction of ways of knowing in a higher education coach development course module. *Physical education and sport pedagogy*, 1–17.
- Reform u.å. PÅGÅENDE: Coaching Boys, Norway - Reform
- Sass, K. & Kuhnle, S. (2023). The Gender Cleavage: Updating Rokkanian Theory for the Twenty-First Century, *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 30(1), 188–210, <https://doi.org/10.1093/sp/jxac003>
- Schille-Rognmo (2018), <https://tidliginnsats.forebygging.no/Artikler-Kronikker/Generasjonsdiagnosen-hvor-sann-er-sannheten-om-de-deprimerte-tenaringsjentene/>
- Seland, I., Persson, M., & Eriksen, I. M. (2019). Barn og unges fritid i et kjønns- og likestillingsperspektiv. Nova rapport 5/19.
- Sogn, H. (2023). *Spilletts gang: En institusjonell etnografisk undersøkelse om kjønn, makt og styring i idrettsorganisasjonen i Norge*. [Doktorgradsavhandling]. Norges idrettshøgskole.
- Sogn, H., Aune, I. S., Strandbu, Å., & Sølvberg, N. (2024). Trygg på trening med Redd Barna.
- Stake, R. E. (2004). *Standards-based & responsive evaluation*. SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781412985932>
- Strandbu, Å., & Bakken, A. (2024). Barna og idretten. *Organisering, verdier og sosial ulikhet* (2/2024). <https://www.nih.no/om/aktuelt/hva-skjer/2024/dokumenter/barn-og-idretten-2024.pdf>
- Steinfeldt, J. A., Gilchrist, G. A., Halterman, A. W., Gomory, A., & Steinfeldt, M. C. (2011). Drive for muscularity and conformity to masculine norms among college football players. *Psychology of Men & Masculinity*, 12(4), 324.
- Tjora, A. (2020). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3 ed.). Gyldendal akademisk.

Tjønndal, A., Wågan, F. A., & Alsarve, D. (2022). Hockey Dads, Party Boys, and Devoted Players? Digital Representations of Men and Masculinities amongst Norwegian and Swedish Ice Hockey Players. *Men and Masculinities*, 26(1), 134–157. <https://doi.org/10.1177/1097184X221148205> (Original work published 2023)

Yalcinoz-Ucan, B., Eslen-Ziya, H., and Bjørnholt, M. (2024). Conceptualising TechViolence Nexus: experiences of ambiguities at the intersection of digital coercive control and (socio)digital inequalities. *Social Sciences & Humanities Open*, 10, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.101112>

West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125–151.

Wojnicka, K., & de Boise, S. (2025). Caring Masculinities: Rethinking the Concept. *Men and Masculinities*, 28(4), 339–358. <https://doi.org/10.1177/1097184X251327673>

